

IZRAEL NA CESTE K SUEZSKEJ VOJNE

KAROL SORBY

SORBY, K.: Israel on the Road to the Suez War. Vojenská história, 7, 2003, pp 49 – 69, Bratislava. The study on the preparation of Israeli-British-French attack on Egypt in the autumn of 1956 includes a lot of new facts about pre-history of the Suez war. It focuses on the contribution of the governmental policy of Israel, France and the Great Britain in the context of interest of power. The deliveries of weapons from the Soviet bloc for Egypt in the autumn of 1955 are in author's opinion breaking point of the war attack preparation. The author stresses that the efforts of Israel, France and the Great Britain to defeat Egyptian president Nasser grew stronger after the nationalization of the Suez Canal.

Military History. Near East. The 1956 Suez Crisis.

Výsledky druhej svetovej vojny umožnili na Blízkom východe aktivizáciu národno-oslobodzovacieho hnutia, ktoré sa obrátilo predovšetkým proti britskému a francúzskemu kolonializmu. Palestínska vojna rokov 1948 – 1949 a vznik štátu Izrael znamenali začiatok veľkého konfliktu na Blízkom východe, ktorý nesmierne skomplikoval boj Arabov za národné oslobodenie. Národnooslobodzovacie hnutie na Blízkom východe vyvrcholilo v tomto období v iránskej revolúcii 1951 – 1953 a osobitne v egyptskej revolúcii v júli 1952.¹

Výsledky palestínskej vojny pôsobili v okolitých arabských krajinách ako katalyzátor sociálnych pohybov. Zápas o Palestínu síce načas odvrátil pozornosť más od vnútropolitických problémov, ale zároveň vyvolal vlnu nacionalizmu, ba až šovinizmu. Ponižujúca porážka vo vojne neľútostne odhalila pred Arabmi ich vojenskú neschopnosť i hospodársku zaostalosť ako aj zradu a kapitulantstvo vládnúcich vrstiev. Kým roku 1947 bola verejná mienka v arabskom svete naladená protikomunisticky za to, že Sovietsky zväz podporil na pôde OSN návrh na rozdelenie Palestíny, teraz sa hnev ľudu obracal proti skutočnému nepriateľovi – kolonializmu a domácej krajnej pravici. Vládnuce vrstvy arabských krajín spolupracujúce s kolonializmom, so svojimi politickými a sociálnymi privilégiami i pseudoparlamentným systémom, ktorý len veľmi nedokonale zastieral diktatúru najbohatších, sa stali terčom všeobecnej nenávisti ako hlavný vinník hanebnej porážky.²

USA a ich západní spojenci v úsilí zaistiť bezpečnosť Izraela sa nespôľahli iba na OSN. Vzhľadom na to, že v máji 1950, približne rok po uzavretí dohôd o zastavení pal'by medzi arabskými krajinami a Izraelom, mierové urovnanie problému Palestíny ešte nebolo vo výhľade, USA vyšli s iniciatívou, aby prímerie bolo poistené zárukami Západu. Tri západné mocnosti – USA, Veľká Británia a Francúzsko – vydali „trojstrannú deklaráciu“ (Tripartite Declaration), v ktorej uviedli, že nepripustia žiadnu agresiu na línii prímeria a budú dbať o zaistenie rovnováhy v dodávkach zbraní Izraelu a arabským štátom, aby „nedošlo k ohrozeniu mieru v regióne“.³

¹GOMBÁR, E.: Revolučně demokratické strany na Blízkom východe. Praha : Univerzita Karlova, 1986, s. 16.

²DURMAN, K.: Blízky východ ve světové politice, 1918 – 1959. Praha : Nakl. politické literatury, 1966, s. 339.

³Tripartite (Britain, France and the United States) Declaration on Security in the Arab-Israeli Zone, 25 May – 21 June 1950. In: HUREWITZ, J. C.: Diplomacy in the Near and Middle East. A Documentary Record: 1914 – 1956. Princeton, New Jersey : D. Van Nostrand Company, 1956, vol. 2., s. 309-311.

Táto deklarácia však neprispela k odstráneniu napätia medzi Izraelom a jeho susedmi, ani k zblíženiu Arabov so Západom, naopak, Arabi ju prijali ako manéver, ktorý má Izraelu poskytnúť ďalšie vojenské výhody.

V období eskalácie studenej vojny, keď USA a ZSSR delili svet na dva tábory, silnela v arabských krajinách tendencia k neutralite. Podpora, ktorú ZSSR poskytol Izraelu v prvom období jeho existencie s cieľom oslabiť britské pozície na Blízkom východe, značne znížila jeho prestíž v očiach Arabov. Vzhľadom na to, že obdobie dobrých vzťahov ZSSR s Izraelom trvalo len krátko, nemožno sovietsku politiku na Blízkom východe v posledných rokoch Stalínovho života považovať za úspešnú.⁴

Keďže realizácia „štvrtého bodu“ Trumanovho programu zaostávala v tempe i objeme za predpokladom, USA operatívne presunuli ťažisko svojej „pomoci“ na vojenskú oblasť. Zmenila sa i doterajšia strategická koncepcia NATO, a tak Blízky východ prestal byť považovaný za oblasť obrany *slobodného sveta*, ale mal sa stať jedným z možných nástupišť útoku proti ZSSR. V súlade s novou koncepciou sa malo vytvoriť „Stredovýchodné velenie“ (*Middle East Command*) alebo pakt MEDO (*Middle East Defence Organization*), t. j. „Stredovýchodná obranná organizácia“, kam mali byť začlenené aj arabské krajiny Blízkeho východu.⁵ USA však správne neodhadli nálady ľudových mäs v arabských krajinách: na pokusy o zatahnutie svojich krajín do vojenských blokov odpovedali mohutnými protestnými demonštráciami, ktoré tieto plány v zárodku zmarili.

V sledovanom období, keď ZSSR ešte nehral aktívnu diplomatickú úlohu na Blízkom východe, Západ nedokázal pri riešení blízkovýchodného konfliktu dospieť k takému urovnaniu, ktoré by bolo Sovietskemu zväzu znemožnilo aktívne vstúpiť do politického diania tohto regiónu.⁶ Nevyriešené problémy okolo Palestíny a jej budúcnosti (stanovenie hraníc, otázka arabských utečencov, status Jeruzalema, využívanie vodných zdrojov atď.) nedovolili, aby sa rany mohli zaceliť. Naopak, stáli sa príčinami nových konfliktov.

Všetky úsilia Britov a Američanov presvedčiť Egypt, aby sa pripojil k nejakej forme vojenského partnerstva, zlyhali. Či sa to nazývalo „vzájomná obrana“ alebo „regionálna obrana“, vždy bol výsledok rovnaký: Egypt (a ďalšie arabské krajiny keby boli nasledovali egyptský príklad) by bol vstúpil do nerovnoprávneho vzťahu. Také spojenectvo by určite bolo zachovalo umiestnenie cudzích vojsk na egyptskej pôde a veľmi ľahko mohlo zatahnúť Egypt do vojny so Sovietskym zväzom.⁷ Egyptský ľud však nedostal čas na to, aby sa zžil s myšlienkou na spojenectvo so Západom. Udalosti čoskoro začali egyptskú vládu tlačiť do niektorých veľmi dôležitých rozhodnutí, ktoré vyústili do uskutočňovania politiky smerujúcej čoraz viac proti predstavám západných mocností.

Západ sa však myšlienky regionálneho obranného paktu v žiadnom prípade nevzdal. Vo Washingtone a Londýne zostávala trvalým dôvodom rozhorčenia skutočnosť, že Blízky a Stredný východ nie je pokrytý alianciou, ktorá by chránila západnú Európu a juhovýchodnú Áziu od komunistickej sovietskej hrozby, a tak začala získavať pôdu nová myšlienka. Ak väčšina Arabov tvrdošijne odmietala zúčastniť sa na vlastnej obrane, ochranný val mohol byť vybudovaný aj bez nich. Bola to Dullesova myšlienka tzv. „severnej reťaze“ (northern tier), v ktorej mali hrať vedúcu úlohu Turecko, Pakistan a Irán podporované západnými mocnosťami. Presadzovanie tejto myšlienky však vyvolalo fatálny rozkol v arabskom svete a viac ako čokoľvek iné prehlbilo podozrievavosť medzi Egyptom a Západom.⁸

⁴FREEDMAN, R. O.: Soviet Policy toward the Middle East since 1970. New York : Praeger Publishers, 1982, s. 14.

⁵TUGANOVA, O. E.: Politika SŠA i Anglii na Blížnem i Strednem vostoce. Moskva : Izd. Instituta meždunarodnych otnošenij AN SSSR, 1960, s. 27-28.

⁶CAMPBELL, J. C.: Defense of the Middle East. Problems of American Policy. New York : Frederick A. Praeger, 1961, s. 86.

⁷HEIKAL, M.: Cutting the Lion's Tail. Suez Through Egyptian Eyes. London : Andre Deutsch, 1986, s. 52.

⁸Tamže, s. 52.

Minister zahraničných vecí USA, John Foster Dulles v tom čase už zaznamenal istý úspech – v rámci svojej kampane na vytvorenie celosvetového systému protisovietskych spojeníctiev – pri vytváraní antikomunistického bloku v štátoch „severnej reťaze“ Blízkeho a Stredného východu. Začiatkom roku 1954 bola uzatvorená turecko-pakistanská zmluva a ukazovali sa dobré vyhliadky na pripojenie Iránu. John F. Dulles, uvedomujúc si, že arabské štáty vo všeobecnosti sú viac zaujaté Izraelom, než sovietskou hrozbou, sa rozhodol, že pakt v súčasnom období nebude zahŕňať arabský svet. Veľká Británia však rozmýšľala inak. Jej hlavný spojenec v arabskom svete, mocný muž a horlivý antikomunista, veterán irackej politiky, Núrí as-Sa'íd, bol nadšene pripravený, aby sa Irak pripojil.⁹ Čítil, že nadišiel čas, keď Irak a on osobne bude môcť hrať úlohu prostredníka medzi Egyptom a Západom, zmieriť ich rozdielne názory na to, ako sa má organizovať obrana v regióne.

Napriek všetkému úsiliu egyptský premiér Džamál 'Abdannásir¹⁰ nedokázal odradiť irackého premiéra Núrího as-Sa'ída počas jeho návštevy v Káhire na jeseň 1954 od jeho predsa-
zatie a v polovici januára 1955 Turecko a Irak so súhlasom USA vyhlásili svoj úmysel uzavrieť obranné spoločenstvo. V Egypte Rada revolučného velenia (ďalej RRV) dospela k presvedčeniu, že zamýšľaná akcia Iraku zničí arabskú solidaritu v medzinárodnej politike a tým zníži vyjednávacie možnosti Egypta, najvplyvnejšieho člena *Ligy arabských štátov* (ďalej LAŠ), voči Západu.¹¹ Džamál 'Abdannásir sa obával, že ak vznikne táto nová aliancia, rozdelí arabský svet na dva tábory, z ktorých jeden Američania privítajú ako súčasť antikomunistickej krížovej výpravy a odmenia zbraňami. Egypt sa vtedy ocitne izolovaný, zbavený perspektívy na získanie zbraní a ponechaný, aby osamotený čelil izraelskej hrozbe.

* * *

Anthony Eden sa mal zúčastniť stretnutia rady SEATO v Bangkoku a rozhodol sa, že si urobí zastávku v Káhire, aby sa stretol s novými vládcami Egypta. Do Káhiry prišiel ešte ako britský minister zahraničných vecí, ale už vedel, že v najbližších dňoch mu bude ponúknuté najvyššie miesto v Británii. Prišiel, aby sledoval reakcie egyptského premiéra a študoval jeho osobnosť, aby vybral optimálny spôsob ako s ním zachádzať. Bol to jediný raz, čo sa títo rivali stretli. Vzhľadom na to, že situácia v Egypte pre mnohé dôvody, z ktorých najdôležitejším bol spor okolo *Bagdadského paktu* nebola stabilizovaná, britský veľvyslanec v Káhire odporúčal Edenovi zmeniť termín návštevy.¹²

Stretnutie medzi Anthonym Edenom a Džamálom 'Abdannásirom sa uskutočnilo popoludní 20. februára 1955 a malo to byť zoznamovacie stretnutie. Prebrali sa britsko-egyptské vzťahy od podpisu zmluvy o evakuácii a egyptský premiér prejavil želanie udržiavať dobré vzťahy so Západom. Po výmene názorov Eden zistil, že má dočinenia s úplne novým typom arabských vodcov – revolucionárov, ktorí jeho krajine a vláde nie sú nič dlžní, sú koncentrovaní na svoje ciele a dôverujú svojej schopnosti dosiahnuť ich. Druhé a posledné stretnutie týchto dvoch mužov sa uskutočnilo v rámci večere, ktorú usporiadal britský veľvyslanec vo svojej rezidencii.¹³

⁹MANSFIELD, P.: *The Arabs*. London : Penguin Books, 1992, s. 249.

¹⁰Toto v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch 20. stor. veľmi frekventované meno sa píše rozličným spôsobom, napr. v anglicky písanej literatúre ako Nasser, u nás Násir. V arabčine je prvé meno rodným menom danej osoby a nasledujúce meno je menom jeho otca, ktoré sa u nás nesprávne chápe ako priezvisko. Egyptský prezident sa volal Džamál, meno jeho otca patrí k zloženým menám, kde na prvom mieste je meno 'Abd (otrok, sluha), po ktorom nasleduje jedno z tzv. 99 krásnych mien božích, t.j. 'Abd an-Násir (sluha Víťazného) píšeme spolu 'Abdannásir, podobne ako 'Abdalláh (sluha Alaha).

¹¹MARR, P.: *The Modern History of Iraq*. Boulder, Colorado : Westview Press, 1985, s. 117.

¹²NUTTING, A.: *Nasser*. New York : E. P. Dutton and Co., 1972, s. 89.

¹³HAJKAL, M. H.: *Milalfät as-Suwajs*. (Suezské fascikle). Káhira : Al-Ahrám, 1986, s. 332-333.

Štyri dni po tomto stretnutí, 24. februára 1955, podpísal Irak s Tureckom obranný pakt, ktorý sa stal známy ako *Bagdadský pakt*. V texte sa uvádzalo, že pakt je otvorený pre vstup ktorejkoľvek krajiny LAŠ a inej, ktorú zaujíma otázka mieru a bezpečnosti v regióne Blízkeho východu.¹⁴ V priebehu toho istého roku sa k paktu pripojili Veľká Británia, Irán a Pakistan. Egyptský premiér zaujal k paktu nepriateľský postoj, lebo si bol istý, že bude znamenať nové upevnenie vplyvu Západu na Blízkom a Strednom východe a vzhľadom na to, že jeho členom sa stal aj arabský štát – Irak – bude príčinou rozpokenosti arabského sveta. Káhirský rozhlas rozpútal zúrivú ofenzívu proti paktu a udelil na citlivú strunu hlboko zakoreneného odporu proti bývalým koloniálnym mocnostiam v arabských masách, a tak Džamál Abdannásir postupne získaval povest' zarytého odporcu Západu.¹⁵

Podpísaním paktu Anthony Eden náročky nevzal do úvahy viaceré vážnych skutočností: ignoroval starú nepríjemnú pravdu, že Egypt je ústredným bodom každej blízkovýchodnej politiky, ktorú dosiahol Džamál Abdannásir pri zjednotení arabského postoja proti Núrím as-Sa'ídovi kvôli paktu s Tureckom, ako aj známu a overenú reakciu obyvateľstva vo väčšine arabských krajín na nové vojenské zoskupenia. Britská vláda sa nechala presvedčiť plánovačmi ministerstva letectva, sebaistým Núrím as-Sa'ídom a optimistickými Turkami a rozhodla – napriek nedávnym skúsenostiam v Egypte – že v arabskom svete sú miesta, kde vojenské ohľady prevažujú nad nevýhodou znepriatelovania si nacionalistov.¹⁶

Osem dní po tom, čo Džamál Abdannásir večeral s Edenom v Káhire, štyri dni po tom, čo bol v Bagdade podpísaný turecko-iracký pakt, sa odohrala udalosť, ktorá naštartovala skutočné odpočítavanie (countdown) suezskej vojny. V noci z 28. februára na 1. marca 1955 sa izraelské a egyptské ozbrojené sily zrazili v Gaze za okolností, ktoré radikálne zmenili priority egyptského režimu a do popredia vytiahli temer zabudnutú vec palestínskych Arabov, nalačnených vo svojich stanoch a chatrčiach v utečeneckých táboroch.

Izraelská doktrína zasadenia ohromujúcej vojenskej odplaty za malé pohraničné zrážky sa po prvý raz uplatnila voči Jordánsku v októbri 1953, v predvečer dramatického rozhodnutia premiéra Ben Guriona odstúpiť z funkcie a žiť v Negevskej púšti. Stačilo len osem dní od jeho návratu do funkcie ministra obrany (20. februára 1955 – deň Edenovej návštevy v Káhire), aby povolil krátky ostrý útok, ktorý preukázal neschopnosť egyptskej armády, dokonca za vojenskej vlády, poskytnúť Palestínčanom primeranú ochranu. Oba prípady – Qibia, 1953 a Gaza, 1955 – boli prácou odvážneho mladého dôstojníka dobrodružnej povahy (roku 1953 mal 25 rokov), so zvláštnym citom pre boj – Ariela Šaron.¹⁷

Záložný dôstojník, Ariel Šaron, bol vyťahnutý z Hebrejskej univerzity od štúdia histórie, aby naverboval, vycvičil a viedol špeciálne protiteroristické komando, nazvané jednotka 101. Očakávalo sa, že to pomôže prekonať pocit nečinnosti a sklamaní v izraelskej armáde po víťaznej „vojne za oslobodenie“. Problém, s ktorým sa bolo treba potýkať, bola arabská „infiltrácia“ pozdĺž dlhých, nevyznačených hraníc neposkytujúcich žiadne prekážky voči ilegálnemu prekročeniu. Začalo sa to jednoducho ako návrat utečencov do svojich domovov alebo hľadajúcich stratených príbuzných. Trest za prekročenie línie prímeria býval hromadný, aby bol exemplárny. Izraelčania sa rozhodli strieľať na všetko, čo vidia: hliadka, ktorá stretla Araba, zastreliť ho a jeho telo nechala na mieste ležať. Prenikajúci Arabi, keď zistili, že na nich strieľajú, vrátili sa ozbrojení a opätovne paľbu. Tak sa niekedy ich obeťami stali aj neozbrojení Izraelčania.

Britský dôstojník John B. Glubb, prezývaný Glubb paša, ktorý velil tak *Arabskej légii*, ako aj jordánskej polícii, tvrdil, že dosiahol pokrok pri obmedzení ilegálnych prechodov hraníc.

¹⁴Pact (Baghdad) of Mutual Cooperation: Turkey and Iraq, 24 February 1955. In: HUREWITZ, ref 3, s. 390-391.

¹⁵MANSFIELD, P.: Nasser's Egypt. London : Penguin Books, 1965, s. 84.

¹⁶MONROE, E.: Britain's Moment in the Middle East, 1914 – 1956. Baltimore : The Johns Hopkins Press, 1963, s. 184.

¹⁷HERZOG, Ch.: The Arab-Israeli Wars. War and Peace in the Middle East. New York : Random House, 1982, s. 120.

Roku 1953 sa však objavila infiltrácia nového typu zo strany utečencov, ktorí odišli do Damasku, boli vyzbrojení a platení saudskými peniazmi a ktorých cieľom bolo iba zabíjanie. V októbri sa odohral incident pri izraelskej obci Jehud, kde ručný granát vhozený cez okno, zabil v dome ženu s dvoma deťmi. Udalosť poskytla izraelskej strane dôvod na odplatu,¹⁸ a tak sa rozhodli využiť Šarona.

V noci zo 14. na 15. októbra 1953 sa uskutočnil nový typ rozsiahlej odvety, ktorý zaviedla jednotka 101 proti jordánskej dedine Qibia. Do vzduchu bolo vyhodенých 45 domov, vrátane školy a nádrže vody a 66 ľudí, vrátane žien a detí, bolo zabitých. Šaron tvrdí, že bol prekvapený a šokovaný, keď uvidel zoznam obetí a vo svojich pamätiach vysvetľuje, že viaceré arabské rodiny neušli, ale zostali v domoch, a jeho muži nemali čas všetkých vystríhať než na budovy umiestnili výbušniny.¹⁹

V prípade masakry v dedine Qibia Ben Gurion zoči-voči svetovej verejnej mienke v rozhlasovom vystúpení dôrazne poprel, že by izraelské ozbrojené sily mali s udalosťou niečo spoločné. Podľa neho išlo o spontánnu odvetu rozzúrených usadlíkov v prihraničnej oblasti za arabské zverstvá. Dodal, že od konca vojny bolo pri individuálnych útokoch zabitých viac ako 420 Izraelčanov; mnohonásobne vyššie počty zabitých Arabov však nespomenul. BR OSN ostro odsúdila útok na Qibiu a vzniesla zbytočnú požiadavku, že zodpovední za masakru majú byť postavení pred súd.

Ako posledný čin pred odstúpením z funkcie, v decembri 1953, Ben Gurion vymenoval svojho obľúbeného generála, Moše Dajana, za náčelníka štábu izraelskej armády. Známy všade s čiernou páskou na oku, mal Dajan zohrať rozhodujúcu úlohu katalyzátora v suezskom príbehu. Hoci Dajan nevymyslel doktrínu odvety a pôvodne bol proti vytvoreniu Jednotky 101, urobil z nej ústrednú časť izraelskej obrannej politiky, keď zlúčil 101-ku s výsadbármi a urobil Šarona veliteľom výsadbkového práporu 202. V roku 1955 v jednej prednáške veliteľom jednotiek povedal, že arabské úrady nebránia vlastným ľuďom narušať hranice, pretože to medzi nimi vyvoláva všeobecnú nevôľu. K takému kroku budú úrady prinútené len tým, že za svoju nečinnosť bolestne zaplatia. Odvetné opatrenia sa preto nebudú týkať len jednotlivých gangov narušovateľov, ale budú namierené proti čomukoľvek, čo úrady prinúti urobiť všetko, aby sa viac neopakovali. Odvetné údery neprestali počas roku 1954. Z deviatich sedem bolo namierených proti Jordánsku, ale žiaden sa rozsahom a počtom obetí nerovnal Qibii.

Po celý rok 1953 narastalo napätie pozdĺž izraelských hraníc. Na hraniciach so Sýriou vznikali trenice vyplývajúce z izraelských pokusov obrábať arabskú a ladom ležiacu pôdu v demilitarizovaných pásmach severne od Tiberiadského jazera a zo sýrskeho odmietania týchto aktivít. Obe strany sa uchýľovali k paľbe a nájazdom. Na hraniciach s Jordánskom vznikali ťažkosti spôsobené zlosťou utečencov nad tým, že Izrael si privlastňuje ich pôdu.²⁰ Partizánske skupiny prekračovali hranice a napadali izraelské stanovištia a usadlosti a Izrael mnohonásobne oplácal. Ale od roku 1954 najhoršie ťažkosti vznikli na hraniciach Izraela s Egyptom kontrolovanou Gazou. Na jordánskych hraniciach nemali partizánske nájazdy oficiálnu podporu, hoci mohli byť vykonané s tichým súhlasom úradov. Na hraniciach s Gazou však od roku 1954 boli tieto nájazdy usmerňované Egyptom a údajne ohrozovali rozvoj Negevu. Vo všeobecnosti straty na arabskej strane boli podstatne vyššie, ako na strane Izraela. Počas rokov 1954 – 1956 boli ročné straty Izraela následkom partizánskych nájazdov, 200 ľudí, kým arabské straty boli dvojnásobné.

Keď sa Džamál ʿAbdunnásir po vojenskom prevrate v júli 1952 dostal k moci, tak rozum, ako aj inštinkt, mu hovorili, aby sa vyhýbal konfrontácii s Izraelom. Stál totiž nielen pred veľkými domácimi a zahraničnými problémami, ktoré čakali na riešenie, ale prvá arabsko-izrael-

¹⁸SHARON, A. – CHANOFF, D.: Warrior. London : Macdonald 1989, s. 76-85.

¹⁹Tamže, s. 86-91.

²⁰MUZIKÁŘ, J. a kol.: Palestinská otázka. Praha : Academia, 1983, s. 215.

ská vojna v plnej nahote odhalila slabosť egyptskej armády. Obdobie od decembra 1953 do februára 1955, keď bol predsedom izraelskej vlády umiernený Moše Šarett, sa vyznačovalo značným uvoľnením napätia v arabsko-izraelských vzťahoch.²¹ V priebehu rokov 1952 – 1954 egyptskí a izraelskí politici, vrátane premiérov Moše Šaretta a Džamála ʿAbdannásira, sa tajne usilovali o mierové urovanie. Rozhovory, ktoré prebehli na neoficiálnej úrovni, boli síce intenzívne, ale neprinesli významné výsledky. Ani pokusy tretích strán, ktoré kontaktovali egyptskú a izraelskú vládu s cieľom sprostredkovať riešenie, nezaznamenali úspech. Šarett čelil vo vláde tvrdej opozícii, ktorá nebola ochotná ustúpiť ani o krok, kým Káhira neprislúbi mierové urovanie.²² Hoci Šarettov predchodca David Ben Gurion odstúpil v roku 1953, na významné funkcie presadil takých, ktorí rovnako, ako on, boli za tvrdé opatrenia proti Arabom, napr. minister obrany Pinhas Lavon a náčelník generálneho štábu armády, generál Moše Dajan.

Izraelská politika sa dostala do problémov v júni 1954, keď izraelská vojenská rozviedka na príkaz ministra obrany Lavona bez Šarettovho vedomia aktivovala špionážnu sieť v Káhire. V úsilí narušiť vzťahy medzi Egyptom a Západom a torpédovať britsko-egyptské rokovania, členovia siete nechali vybuchnúť niekoľko budov v Alexandrii a Káhire, ktoré vlastnili Briti a Američania. Akcia však bola neúspešná: Egypťania v lete 1954 chytili jedenásť záškodníkov a postavili ich pred súd. Jeden z izraelských agentov spáchal samovraždu, dvaja boli odsúdení na smrť a popravení, ostatní boli odsúdení na dlhoročné väzenie. Kríza, ktorú „Lavonova aféra“ v Izraeli vyvolala, viedla k odstúpeniu ministra obrany a náčelníka vojenskej rozviedky vo februári 1955.²³

Dňa 20. februára 1955 sa militantný sionista David Ben Gurion znovu stal ministrom obrany vo vláde Moše Šaretta. Na jeho naliehanie Šarett neochotne schválil „malú operáciu s malými stratami“. Ben-Gurion splnomocnil Šarona zasiahnuť tri egyptské tábory v Gaze a vyhodit' do povetria budovu veliteľstva a čerpaciu stanicu. Na jeho rozkaz v noci 28. februára Izraelčania uskutočnili rozsiahly útok na pásmo Gazy, kde zabili 39 egyptských vojakov a ďalších 33 zranili.²⁴ Útok na Gazu bol vojenskou akciou uskutočnenou s úmyselnou, nemilosrdnou brutalitou, akciou nevyprovokovanej agresie, za ktorú bol Izrael odsúdený rezolúciou BR OSN. Šarett bol konfrontovaný akciou, s ktorou nepočítal, ale keď vypukol škandál, Ben Gurion zamával Šarettovi jeho súhlasom. Šarett odstúpil z funkcie a pre Džamála ʿAbdannásira nastala týmto nová situácia.

Útok odhalil vojenskú slabosť Egypta a RRV bola presvedčená, že treba konať rýchlo, aby sa zabezpečila pozícia Egypta voči Izraelu, voči Iraku a v prípade potreby aj voči Západu. Incident v Gaze nevyvolal vojnu, pretože egyptské ozbrojené sily boli na ňu rovnako nedostatočne pripravené, ako pred revolúciou. V jednom rozhovore o päť rokov neskôr major Saláh Sálím povedal, že Egypt mal v tom čase iba šesť letuschopných lietadiel. Tridsať ďalších nemohlo lietať, lebo Británia počas trvania rokovani o suezskej základni zastavila dodávku náhradných dielov. Skoro 60 % egyptských tankov potrebovalo veľké opravy a munícia do tankov stačila na hodinovú pal'bu.²⁵ Egyptská armáda bola, samozrejme, hlboko otrasená útokom a keďže armáda bola hlavnou oporou režimu bolo nevyhnutné niečo urobiť, aby sa obnovila jej morálka. Predseda vlády okamžite nariadil značné zvýšenie rozpočtových prostriedkov na armádu. Taktiež si pozval novovymenovaného veľvyslanca USA v Káhire Henryho Byroadeho a požadoval neodkladné dodávky zbraní, očakávanej kladnej odpovede sa však

²¹MANSFIELD, ref 9, s. 253.

²²LUCAS, W. S.: *Divided we Stand. Britain, the US and the Suez Crisis*. London : Hodder and Stoughton, A Scepter Paperback, 1996, s. 42.

²³BAR-ZOHAR, M.: *The Armed Prophet : A Biography of Ben-Gurion*. London 1967, s. 217.

²⁴AR-RÁFIʿÍ, ʿA.: *Iawrat 23 júlíj 1952. (Revolúcia 23. júla 1952)*. Káhira 1959, s. 141.

²⁵SEALE, P.: *The Struggle for Syria. A Study of Post-War Arab Politics, 1945 – 1958*. London : Oxford University Press, 1965, s. 235.

nedočkal. Od tohto momentu sa priority egyptského premiéra zmenili; ešte stále pevne stál za ekonomickým rozvojom Egypta, ale prvoradou úlohou sa stalo zabezpečiť vyzbrojenie Egypta bez ohľadu na zdroj. Ako uvádza Hajkal, útok sa chápal ako posolstvo od Ben Guriona Džamálovi ^cAbdannásirovi, že budovanie škôl, nemocníc a oceliarní neuchráni Egypt pred brutálnym susedom.²⁶

Bezprostredne po útoku vypukli v Gaze rozsiahle demonštrácie Palestínčanov, ktorí zdemolovali úradovne Egypta i OSN a vytýčili heslá, ako: „Ak nás chcete zachrániť, vycvičte nás! Ak nás chcete zachrániť, vyzbrojte nás!“ Jásir ^cArafát viedol študentskú demonštráciu pred sídlom *Ligy arabských štátov* v Káhire. Džamál ^cAbdannásir následne dovolil Jásirovi ^cArafátovi odísť do Gazy, aby vypracoval správu požadujúcu ozbrojiť Palestínčanov. Dva dni po útoku sa egyptské vojenské velenie rozhodlo posilniť Gazu desiatimi prápormi národnej gardy, vytvorenými z Palestínčanov pod egyptským velením.²⁷ Navyše, niektorí Palestínčania dostali špeciálny výcvik ako členovia 141. partizánskeho práporu ako arabská odpoveď na jednotku Ariela Šarona. Boli verbovaní väzni v Gaze, uväznení za ilegálne prenikanie do Izraela. Egyptský minister obrany ^cAbdalkhám ^cÁmir navštívil 15. marca Gazu, aby uviedol nový útvar, ktorého veliteľom sa stal plukovník Mustafá Háfiz z egyptskej vojenskej rozviedky. Prápor začal s päťdesiatimi dobrovoľníkmi; na konci roka to už bolo 700 mužov cvičených na akcie „zasiahni a uteč“ v Izraeli. Zároveň bola egyptská vojenská posádka usmernená, aby zajišťovala oveľa aktívnejšiu obranu na línii Gazy.²⁸

Istý čas existoval malý palestínsky prieskumný oddiel, ktorý sa využíval na občasnú hliadku na izraelskom území. Dôkazy nájdené v dokumentoch, ktorých sa zmocnili izraelské jednotky počas sinajskej kampane roku 1956, potvrdzujú názor, že v období pred izraelským útokom na Gazu premiér Džamál ^cAbdannásir podnikal kroky, aby sa zostrila kontrola Palestínčanov pre zamedzenie ďalších incidentov.²⁹ Mladí Palestínčania však organizovali sabotážne skupiny medzi utečencami a usilovali sa o rozpúťanie vojny. Počítali s tým, že keď vezmú do úvahy bežný izraelský model odvety, mohol by sa vyvolať taký neprímeraný prejav izraelského násillia, ktorý by prinútil egyptskú armádu zasiahnuť do boja. To však bolo vzdialené predstavám Džamála ^cAbdannásira, ktorý počas návštevy Gazy krátko pred Šaronovým útokom povedal egyptskej posádke, že nedovolí, aby sa demarkačná línia príméria stala bojiskom a predpokladá, že ani Izrael nie.

Diplomaticky, izraelská akcia v Gaze zanechala veľmi nepriaznivý dojem. Vzťahy medzi Izraelom a Eisenhowerovou administratívou dosiahli najnižší bod. USA roku 1954 zašli tak ďaleko, že Izraelu načas prerušili finančnú pomoc, aby ho prinútili nepokračovať jednostranne vo veľkom vodohodpodárskom projekte v demilitarizovanej zóne pozdĺž hranice so Sýriou. Prejav predstaviteľov *Štátneho departmentu* spôsobili pohoršenie, zvlášť keď Henry Byroade, mladý sekčný šéf na ministerstve pre Blízky východ, pripomenul, že „Zákon návratu“, ktorý vyzýva židov z celého sveta, aby prišli do Izraela ako jeho občania, vyvoláva zákonité obavy jeho susedov. Podobne jeho ďalšie napomenutie, že ak Izrael chce, aby sa voči nemu správali ako k normálnemu štátu, mal by podniknúť kroky, aby sa stal viac blízkovýchodným. Takéto názory miera Izraelu priamo do srdca, povedal Moše Šaret v Knesete. Eisenhower, hoci nebol antisemitom, podľa svojho biografu S. Ambroseho bol „pre židov nepohodlný“, nemal záujem počúvať ich stanoviská. V tom istom čase druhá supervelmoc, ZSSR, potvrdila svoju úplnú zmenu strán oproti obdobiu rokov 1947 – 1948 tým, že roku 1954 dvakrát použila veto v prospech Arabov.³⁰

²⁶HEIKAL, ref 7, s. 66.

²⁷HART, A.: Arafat: Terrorist or Peacemaker? London : Sidgwick and Jackson, 1984, s. 107-109.

²⁸Tamže, s. 110.

²⁹SHLAIM, A.: The Gaza Raid: Was it a Turning Point? In: Middle East International, April 1978.

³⁰AMBROSE, S.: Eisenhower. The President. London : George Allen and Unwin 1982, s. 387.

Tento pocit izolácie nespôsobil väčšiu obozretnosť Izraela, ale urobil ho ešte tvrdošnejším. „Dajte nám spoľahlivé bezpečnostné záruky, nie nejasné slová *Trojstrannej deklarácie*“, vraveli izraelskí zástupcovia Západu. Keďže rozpory medzi Ben-Gurionom a Šarettom neboli tajomstvom, Šarettovi muži šíрили správu, že iba väčšie medzinárodné porozumenie voči Izraelu môže zachovať pozíciu Šarettu a zabrániť nájazdom horším, ako bol ten februárový. Neboli to prázdne reči. V apríli 1955 Ben Gurion navrhol, aby Izrael skoncoval s neprijemnosťami v Gaze raz navždy vyhnáním Egyptanov. Šarett vystríhal vládu, že ak budú nasledovať Ben Guriona, môže sa stať, že Briti im prídu na pomoc (ako sa vyhrážali v decembri 1948) a Američania znovu prerušia hospodársku pomoc. Šance Izraela na získanie toľko žiadaných bezpečnostných záruk sa stratia. Návrh Ben Guriona bol zamietnutý deviatimi hlasmi proti štyrom.³¹

V tomto prípade západný zastrašovací prostriedok znova zabral, ale jeho trvalá účinnosť bola neistá. Tak Dulles, ako aj britský *Foreign Office* verili, že čas pracuje pre Arabov, a že vojenské úspechy zabezpečujú Izraelčanom iba krátkodobý oddych, ktorý by sa mali poponáhľať využiť čo najlepšie. Pre budúcnosť, akokoľvek by Izraelčania zbrojili, nemôžu dúfať že by mohli súťažiť s obrovským potenciálom živej sily arabského sveta. Dullesova podráždenosť, že Izraelčania nie sú ochotní prijať logiku tohto hodnotenia, bola znásobená presvedčením, že na Blízkom východe čas nepracuje ani pre Západ ako celok. Všetko, čo si spojenci želali urobiť, marila prvoradosť arabsko-izraelského sporu.

Dlhoročný „korunný princ“ Anthony Eden 6. apríla 1955 konečne vystriedal Winstona Churchilla v kresle premiéra. Nový premiér bol presvedčený, že britská úloha na Blízkom východe sa neskončila, čo objasnil, keď načrtol program zahraničnej politiky, ale zároveň si uvedomoval, že britská moc upadá a že postup, ktorý by rád uplatnil, nemožno realizovať bez spolupráce s USA, ktoré mu uľahčia situáciu a podpora ho, vytiahnu ho zo súčasných problémov a umožnia mu realizovať jeho plány. Stanoviská oboch strán, britskej a americkej, sa v niektorých cieľoch stretávali a v niektorých rozchádzali, pretože každá mala svoj štýl. Keď sa stal premiérom Eden, vyjadril skrytú myšlienku, keď na schôdzi vlády vyhlásil, že: „Naša politika sa musí tvoriť vo svetle našich záujmov a musíme dosiahnuť to, aby ju Američania podporovali.“³² Zatiaľ čo porozumenie medzi premiérom Edenom a prezidentom Eisenhowerom spočívalo na starých vzťahoch, ktoré ich spájali už od vojny, medzi britským premiérom a ministrom zahraničných vecí USA bola zjavná averzia, keďže mali odlišné názory na riešenie indočínskej krízy a ich názory sa rozchádzali aj na ženevskej konferencii roku 1954.³³ Dulles nedôveroval Británii a neznášal aristokratický britský typ, aký predstavoval Eden.

* * *

Útok na Gazu vážne poškodil vratkú prestíž egyptskej armády a samotný vojenský režim, takže zbrane sa stali pre egyptského premiéra naliehavou nevyhnutnosťou, keď si chcel aj ďalej udržať lojalitu *Slobodných dôstojníkov* a armády, pomocou ktorých ovládal Egypt. V súlade s podmienkami *Trojstrannej deklarácie*, ktorou Veľká Británia, Francúzsko a USA vyhlásili svoje odhodlanie udržať mier medzi Izraelom a arabskými štátmi, sa mali zbrane pridelať tak, aby sa minimalizovala možnosť náhleho útoku jednej strany proti druhej. Všetci zainteresovaní to chápali tak, že akýkoľvek pokus obísť tento pridelový systém obstaraním si zbraní z iného zdroja, budú signatári *Trojstrannej deklarácie* považovať za provokáciu tak zo strany dodávateľa, ako aj príjemcu.³⁴ Zo signatárov bola Británia veľmi protiegyptsky naladená

³¹FRUS (Foreign Relations of the United States) 1955 – 1957, Vol. 14, s. 139-140.

³²KYLE, K.: Suez. London : Weidenfeld and Nicolson, 1991, s. 40.

³³MUSTAFÁ, A. ĽA.: Muškilat qanāt as-Suwajs, 1854 – 1958. (Problém Suezského kanála). Káhira 1967, s. 136.

³⁴MARLOWE, J.: Arab Nationalism and British Imperialism. A Study in Power Politics. London : The Cresset Press 1961, s. 89.

a Francúzsko ešte viac, lebo bolo presvedčené – úplne chybné – že Alžírsko revolúcia, ktorá vypukla 1. novembra 1954, by mohla byť ľahko potlačená, keby jej nepomáhal egyptský režim. V skutočnosti Francúzsko začalo tajne posielať veľké dodávky zbraní do Izraela ešte pred vypuknutím alžírskoho povstania. Týmto spôsobom Francúzi demonštrovali svoju zlosť formovaním spojenectva s hlavným nepriateľom Arabov. Je možné, že keby USA boli našli nejaký spôsob na zaistenie Egypta zbraňami, Džamál ‘Abdannásir by sa nebol obrátil na Sovietsky zväz. *Štátny department* bol primerane varovaný o možnom vývoji: jeho neschopnosť uvedomiť si rozsah nebezpečenstva a včas konať, bola chybou, ktorá Západ vyšla draho.³⁵

Ponižujúci výsledok izraelského útoku na pásmo Gazy vo februári 1955 znamenal zvrät v egyptskom postoji voči Izraelu. Až do tej chvíle bol totiž Egypt menej protiizraelsky zameraný, ako iné arabské krajiny.³⁶ Džamál ‘Abdannásir nebol ochotný zostať vojensky slabší ako Izrael a neveril, že *Trojstranná deklarácia* z roku 1950 garantujúca hranice na Blízkom východe, by bola účinne uplatnená proti Izraelu.³⁷ Spojencov znevýhodňoval záväzok udržiavať rovnováhu na hraniciach s Izraelom, USA navyše problém platby za zbrane. Podľa amerického zákona o vzájomnej bezpečnosti (Mutual Security Act) Egypt nemohol dostať zbrane voľne, ale iba pod podmienkou prijatia „poradnej skupiny pre vojenskú pomoc“. Ďalej, USA nechceli prijať platbu formou egyptskej bavlny a Egypt nemal dolárov navyš. Ešte v júni 1955 Egypt dostal z Británie obmedzenú dodávku zbraní, vrátane niekoľkých tankov Centurion, ktoré objednala a zaplatila ešte wafdistická vláda roku 1950, ale *Rada revolučného velenia* to považovala za nedostatočnú.

V dňoch 18. až 24. apríla 1955 sa egyptský premiér zúčastnil konferencie arických a ázijských krajín v Bandungu v Indonézii, kde bol uznaný význam Egypta a jeho revolúcie a ázijskí politici ako Džavaharlál Nehru, Čou En Laj a Ahmad Sukarno sa správali k nemu ako k rovnocennému. Jeho neutralizmus tu získal úplne novú dimenziu. Získal presvedčenie, že je výhodné odmietnuť spojenectvo vo veľkých mocenských zoskupeniach a vytvoriť namiesto toho neutrálny arabský blok pod egyptským vedením v spojení s inými rozvojovými krajinami v Ázii a Afrike.³⁸ Hlavne Džavaharlál Nehru a Josip Broz Tito dokázali Džamálovi ‘Abdannásirovi dodať odvalu a posilniť jeho vnútorné presvedčenie. Nakoniec týchto troch mužov začali považovať za zakladateľov hnutia nezúčastnenosti. V Bandungu egyptskému vodcovi naznačili možnosť nákupu zbraní z východného bloku. Džamál ‘Abdannásir teda požiadal čínskeho premiéra, aby zistil, či by bol Sovietsky zväz ochotný predať Egyptu zbrane a Čou En Laj mu to prisľúbil.³⁹

Hoci Egypt útočil na *Bagdadský pakt* a na Veľkú Britániu za to, že sa k nemu pripojila a na USA za to, že ho podporujú, egyptský premiér ešte päť mesiacov otáľal s nákupom zbraní z východného bloku. Naďalej by bol dal prednosť možnosti získania zbraní zo Západu, pokiaľ by ich bol mohol dostať a ešte v máji 1955 v tomto zmysle rokoval s veľvyslancami Veľkej Británie a USA, žiadna z oboch veľmocí však nebola ochotná vyhovieť jeho želaniu. Vtedy Džamál ‘Abdannásir znovu varoval, že môže kúpiť zbrane od Sovietskeho zväzu, a keď varovanie zostalo bez odozvy, skutočne sa na ZSSR obrátil.

Ministerstvo zahraničných vecí ZSSR uverejnilo 16. apríla 1955 nótu, ktorá naznačila sovietsky vstup do blízkovýchodnej politiky. Bol to dokument mimoriadneho významu, ktorý ostro kritizoval *Bagdadský pakt* a odmietol všetky formy nátlaku vyvíjaného Spojenými štátmi a Veľkou Britániou na vtiahnutie ďalších arabských štátov do tejto vojenskej organizácie, ktorá má byť rozšírením iných protisovietskych vojenských zoskupení. V nóte sa zdôrazňovalo, že ZSSR nezostane nečinný voči tejto provokácii, keďže budovanie vojenských základ-

³⁵CAMPBELL, ref 6, s. 72.

³⁶WINT, G. and CALVOCORESSI, P.: Middle East Crisis. Penguin Books 1957, s. 58.

³⁷LITTLE, T.: Modern Egypt. London: Ernest Benn Limited, 1968, s. 159.

³⁸NUTTING, ref 12, s. 106.

³⁹HEIKAL, ref 7, s. 69.

ní na Blízkom a Strednom východe sa priamo dotýka bezpečnosti ZSSR.⁴⁰ Sovietsky veľvyslanec v Káhire, Daniel Semjonovič Solod, vynikajúci blízkovýchodný expert, pokojne a trpezlivo pracoval na zlepšovaní sovietsko-egyptských vzťahov. Nevtieravo presviedčal členov RRV, že ZSSR záleží iba na tom, aby videl, že Egypt a ďalšie arabské štáty sa stávajú skutočne nezávislými od Západu. ZSSR nehodlá tieto krajiny vtiahnuť do svojej sféry a hospodárska pomoc, ktorú ponúka, nie je, v porovnaní so západnou pomocou, viazaná na politické podmienky.

Džamál ^cAbdannásir si plne uvedomoval dôvody sovietskeho nadbiehania. So svojim hlboko zakoreneným antikomunizmom by bol dal prednosť získaniu pomoci zo Západu, keby ju bol mohol dostať v rozsahu, aký považoval pre Egypt za potrebný, bez toho, aby porušil svoju nezávislosť. V roku 1955 Egypt naliehavo potreboval pomoc a hlavne nedostatok zbraní bol ťaživý, no šanca získať ich od Západu bola minimálna.⁴¹ Na diplomatickej recepcii 19. mája 1955 na sudánskom veľvyslanectve sa veľvyslanec Daniel Solod stretol s egyptským premiérom, ktorý mu naznačil záujem o získanie sovietskych zbraní. O dva dni bol Solod prijatý na oficiálnej audiencii, kde oznámil egyptskému premiérovi súhlas Kremľa.⁴²

Veľvyslanec Henry Byroade bol vážne znepokojený tým, že vo svojej práci nedosiahol žiadne pozitívne výsledky. Napriek trvalému úsiliu sa mu nepodarilo získať americké zbrane pre egyptskú armádu, ale v tejto veci sa aj úsilie CIA vo Washingtone tentoraz ukázalo mimoriadne slabé.⁴³ Egypt bol ešte stále závislý na dodávkach zbraní od Britov a Francúzov. Keďže Británia a Francúzsko tajne riadili systém kontroly zbrojenia cez washingtonský výbor, rozdeľovali po troche v malých zásielkach tie množstvá, ktoré zmluvne dohodli. Navyše, britskí a francúzski politici nedokázali odolať pokušeniu a využívali poskytovanie exportného povolenia na pokusy nenápadného vyvíjania nátlaku a udeľovania pokút.⁴⁴ Egyptský premiér 9. júna 1955 otvorene upozornil veľvyslancu USA, že ZSSR sa 23. mája ponúkol, že dodá Egyptu všetky potrebné zbrane a že zakrátko odletí do Moskvy egyptská misia.⁴⁵

Keď sa veľvyslanec Byroade dozvedel, že cesta egyptskej vojenskej misie do Moskvy bola odložená, snažil sa celé leto, v sérii čoraz zúfalejších telegramov, zaistiť súhlas Pentagonu s pomerne skromnou požiadavkou na dodávku amerických zbraní Egyptu. Keď Eisenhower vrhol profesionálny pohľad na zoznam, komentoval to, že „ide o drobnosti“.⁴⁶ Prezident 2. júla nariadil, že sa má vyvinúť sústredené úsilie na získanie priazne Džamála ^cAbdannásira. A tak, kým na jednej strane sa množili poklony na adresu egyptského premiéra – napr. Dulles vyhlásil, že má jeho „plnú dôveru“, iní povedali, že získal svetovú povest' muža mieru, že Egypt má právo tak históriou, ako aj svojou súčasnou silou, aby bol vodcom arabských štátov – na druhej strane chýbala materializácia týchto výrokov vo forme dodávky zbraní. Pentagon oznámil, že môže dodať väčšinu predmetov na zozname, ale pripojil cenovku, ktorá bola približne taká, ako celé egyptské dolárové rezervy.⁴⁷

Štátny department a CIA získali 19. augusta 1955 dôkaz o ponuke sovietskych zbraní Egyptu. Dulles na to reagoval vystúpením pred zahraničným výborom 26. augusta, kde znova opakoval všeobecné požiadavky na spravodlivé urovnanie, ktoré ukončí trápenie 900 tisíc utečencov a odstráni obavy z izraelského expanzionizmu, arabskej agresie a nevytýčených definitívnych hraníc. Jeho slová však prekryli ďalšie udalosti: 22. a 28. augusta Izrael podnikol

⁴⁰Dokumenty k otázke Blízkeho a Stredného východu. Praha : Ministerstvo zahraničných vecí, 1963, s. 214-217.

⁴¹MANSFIELD, ref 9, s. 252.

⁴²NEFF, D.: *Warriors at Suez. Eisenhower Takes America into the Middle East*. New York : The Linden Press – Shimon and Schuster 1981, s. 243.

⁴³BURNS, W. J.: *Economic Aid and American Policy Toward Egypt, 1955 – 1981*. Albany 1985, s. 13-19.

⁴⁴JABBER, P.: *Not by War Alone. Security and Arms Control in the Middle East*. University of California Press 1981, s. 133-161.

⁴⁵FRUS 1955 – 1957, Vol. 14, s. 237-240 (from Byroade, 9. 6. 1955).

⁴⁶FRUS 1955 – 1957, Vol. 14, s. 274.

⁴⁷Tamže, s. 255-256.

krvavé nájazdy. Izraelské hliadky prekročili egyptské hranice a obsadili pozície v pásme Gazy, kde inscenovali krvavú masakru. Len naliehavá intervencia veľvyslanectva USA zabránila tomu, aby Egypt nereagoval rozsiahlym útokom na Izrael, ale prenikanie partizánov neprestalo. Na oplátku Ben Gurion naplánoval ďalší útok. Šarett bol proti tomu, ale podrobil sa, keď Ben Gurion a Dajan pohrozili rezignáciou. A tak 31. augusta 1955 izraelské jednotky napadli mesto Chán Júnis, pričom zabil 36 Egyptanov.⁴⁸ Odvetné opatrenie Egypta za izraelské útoky prišlo 11. septembra vo forme zostrenej blokády Tiranskej úžiny. Káhira vyhlásila úžinu za egyptské výsostné územie a varovala všetky lodiarske a letecké spoločnosti, že na prechod vodou alebo vzduchom je potrebný súhlas Egypta. Tento krok znamenal úplné ochromenie činnosti izraelského prístavu Eilat.

Šarett ubezpečil Dullesa o mierumilovných zámeroch Izraela, ak prestanú útoky partizánov, a tak bol nemilo prekvapený správou o útoku na Chán Júnis. Pred týmto útokom dal egyptský premiér Američanom najavo, že prijme zastavenie palby, ak sa izraelské jednotky stiahnu z pásma Gazy. Bol svedkom toho, ako Francúzi dodávajú Izraelu výzbroj a on ešte nedostal od Američanov odpoveď na žiadosť o dodávku zbraní z 30. júna.⁴⁹ CIA začiatkom septembra upozorňovala na riziká vyplývajúce z ťažkej situácie Egypta, ale *Štátny department* napriek tomu 15. septembra odmietol egyptskú žiadosť. Veľvyslanec Byroade protestoval, ale bezvýsledne. Džamál Abdannásir podozrieval Izrael, že sa ho usiluje vtiahnuť do vojnového konfliktu. Urobil preto jednostranné gesto a na egyptskej strane hraníc dal vybudovať demilitarizovanú zónu širokú 100 metrov a pozval pozorovateľov OSN, aby režim na hraniciach kontrolovali. Izrael odmietol urobiť rovnaké opatrenie na svojej strane.⁵⁰

* * *

Dodávka zbraní pre Egypt z východného bloku na jeseň 1955 zmenila situáciu na Blízkom východe a región prestal byť chráneným územím Západu, neprístupným pre „votrelcov“. Politika, ktorá porušila jednostranný zbrojný monopol ukázala všetkým Arabom, že k doterajšiemu stavu existuje alternatíva.⁵¹ Všeobecná podpora Arabov tejto politike utvrdila Džamála Abdannásira o správnosti rozhodnutia oveľa aktívnejšie presadzovať celoarabské požiadavky. Cieľom tejto politiky bolo zjednotiť arabské štáty a ich zdroje tak, aby mohli v medzinárodnej aréne pôsobiť ako jeden celok.

Pre mnohých Izraelčanov sa po dodávke zbraní Egyptu začala príprava na vojnu. Podľa izraelskej rozviedky, Džamál Abdannásir mal dostať 300 stredných a ťažkých tankov posledných sovietskych typov, 200 prúdových stíhačiek MiG 15 a 50 bombardérov *Iljušin*, ktoré mohli priniesť ničenie a smrť mestám ako Tel Aviv a Hajfa. Boli tam aj veľké množstvá protitankových a protiletadlových diel a ďalší materiál. Podľa názoru generála Moše Dajana Egyptania potrebovali šesť až osem mesiacov, aby zvládli tieto zbrane a odstránili výhodu, ktorú má Izrael v kvalite.⁵² Náčelník vojenskej rozviedky, plukovník Jehošafat Harkabi mal iný názor – že Egyptania budú potrebovať oveľa viacej času, aby sa naučili ovládať svoje nové zbrane. Podkladom izraelského ministerstva obrany pre politické rozhodovanie sa však stal Dajanov odhad. Ako Dulles správne predvídal, Dajan chcel začať preventívnu akciu okamžite.

David Ben Gurion bol uvedený do funkcie izraelského premiéra a ministra obrany 2. novembra 1955. Po dodávke sovietskych zbraní Egyptu a po návrate do kresla premiéra ho ovlá-

⁴⁸LUCAS, ref 22, s. 51.

⁴⁹FRUS 1955 – 1957, Vol. 14, s. 416-433.

⁵⁰AR-RÁFI'Í, 'A.: Iawrat 23 júlíjú 1952, s. 162-163.

⁵¹HEIKAL, M.: Sphinx and Commissar. The Rise and Fall of Soviet Influence in the Arab World. London : Collins, 1978, s. 63-64.

⁵²DAYAN, M.: Story of my Life. London : Sphere Books Ltd., 1978, s. 147.

dala fixná idea, že postaviť sa proti Egyptu je pre Izrael životnou nutnosťou. Ešte 23. októbra rozkázal Dajanovi, aby začal pripravovať plán veľkej operácie na Sinaji. Cieľom bolo obsadenie pásma Gazy a otvorenie Tiranskej úžiny dobytím Šarm aš-Šajchu a dvoch ostrovčekov na zaistenie voľného prístupu k prístavu Eilat, ktorý Izraelčania začali budovať. Dajan už v predstihu vyslal šiestich dôstojníkov na egyptskú stranu, aby vykonali pozemný prieskum veľmi ťažkého terénu medzi Eilatom a Šarm aš-Šajchom. Scenéria bielych hôr je úžasná, ale úloha určiť bezpečné cesty, kade môžu prejsť vojenské vozidlá, bola zložitá. Skupinka dokázala vykonať svoju prácu bez toho, aby si ju niekto všimol.⁵³

Generál Moše Dajan v knihe *Diary of the Sinai Campaign* uvádza, že bol koncom októbra 1955 na súkromnej dovolenke v Paríži, keď dostal odkaz, že premiér ho žiada o prerušenie dovolenky a okamžitý návrat do Izraela.⁵⁴ Ešte v ten istý deň sa vrátil do Izraela a ráno 22. októbra sa stretol s premiérom v jeho pracovni. Ben Gurion mu povedal, že sa rozhodol vojensky zaútočiť na Egypt a presnil mu ciele tohto útoku takto: 1. oslobodenie úžin do Eilatu; 2. likvidácia základní egyptských partizánov na Sinaji; 3. zvrhnutie Džamála Abdannásira. Potom pokračoval: „Objavenie sa mladého nadšeného a ambiciózneho režimu v najväčšom arabskom štáte je nebezpečenstvom, ktoré ohrozuje existenciu Izraela. Džamál Abdannásir nepredstavoval pre nás skutočnú hrozbu, pokiaľ Briti priamo ovládali zónu Suezského priepľavu. Avšak po ich evakuácii bude terén medzi Egyptom a Izraelom otvorený. To, že sa Egypt zmocní zariadení, skladov a letísk nachádzajúcich sa na základni, ktorých hodnota predstavuje 200 až 300 miliónov libier šterlingov – vytvorí stav nestability v strategickej rovnováhe. Ak pridáme k tomu dodávku sovietskych zbraní tak, nás to presvedča, že nemôžeme čakať.“⁵⁵

Ben Gurion vyslal Šimona Peresa, generálneho riaditeľa ministerstva obrany, na tajnú misiu do Paríža s cieľom nadviazať všestranné úzke francúzsko-izraelské vzťahy na základe obojstranných záujmov, ktoré ich nabádajú na strategické spojenectvo, aby mohli účinne čeliť egyptskému nebezpečenstvu. Peres našiel vo Francúzsku ochotné uši, aby ho vypočuli. Ukázalo sa, že vo veci Egypta existuje zhoda medzi francúzskymi a izraelskými záujmami na Blízkom východe. Po niekoľkých dňoch v Paríži dokázal Šimon Peres poslať Ben Gurionovi šifrovanú správu, v ktorej uviedol: „Francúzsko súhlasilo s tým, že Izraelu okamžite dodá 20 tankov typu *AMX* a 60 amerických tankov typu *Sherman*, takisto delá kalibru 75 mm a 24 prúdových stíhačiek typu *Mystère 4*.“⁵⁶ David Ben Gurion mu odpovedal, aby nepovažoval túto dodávku za ukončenie svojej misie a prikázal mu zostať v Paríži, pretože „cieľom“ Izraela nie je púhy obchod s Francúzskom, ale vytvorenie dlhodobej izraelsko-francúzskej spolupráce“. Dodal, že „naši priatelia v Paríži by si mali uvedomiť, že Džamál Abdannásir, ktorý nás ohrozuje v Negeve a v hlboke Izraela je zároveň nepriateľom, ktorému oni čelia v Alžírsku“.⁵⁷

V dome izraelského veľvyslancu v Paríži sa Peres stretol s Françoisom Charlesom-Rouxom predsedom správnej rady Spoločnosti Suezského priepľavu. Medzi oboma mužmi sa rozprúdil rozhovor, ktorý trval celú hodinu. Začal ho Peres tým, že sa opýtal, čo Spoločnosť hodlá robiť po ukončení britskej evakuácie zo základne pri priepľave? Charles-Roux vyjadril znepokojenie Spoločnosti nad zámermi Egyptanov a dodal, že „doteraz nás neoslovili, ale ich chuť rastie a niet toho kto by ich dokázal zastaviť okrem Američanov. Problémom však je, že Američania si ani po dodávke zbraní zo ZSSR neuvedomujú, že ich skutočným nepriateľom v regióne je Džamál Abdannásir.“⁵⁸

Francúzsko, snažiace sa potlačiť povstanie v Alžírsku údajne podporované Egyptom a obávajúce sa britskej nadvlády nad Blízkym východom prostredníctvom *Bagdadského paktu* a zmlúv

⁵³BAR-ON, M.: The Influence of Political Considerations on Operational Planning in the Sinai Campaign. In: Troen, S. I. – Moshe Sh., ed.: The Suez-Sinai Crisis 1956. Retrospective and Reappraisal. London : Frank Cass, 1990, s. 197.

⁵⁴DAYAN, M.: Diary of the Sinai Campaign. London : Weidenfeld and Nicolson 1966, s. 12.

⁵⁵BRECHER, M.: Decisions in Israel's Foreign Policy. London, Oxford : University Press, 1974, s. 255.

⁵⁶DAYAN, ref 52, s. 193.

⁵⁷LEVEY, ref, s. 65-66.

⁵⁸HAJKAL, ref 13, s. 376.

s Jordánskom a Irakom, zmenilo spoluprácu s Izraelom na spojenectvo. V októbri 1955 francúzske ministerstvo obrany súhlasilo s dodávkou 72 stíhačiek *Mystère IV*, tankov *AMX* a inej výzbroje Izraelu. Uzavretie dohody bolo pozdržané pre americké výhrady a tiež protesty Quai d'Orsay. Avšak zmena vlády vo Francúzsku začiatkom roku 1956 posilnila vzťahy s Izraelom, keďže *socialisti*, vládnuca strana francúzskej koalície, boli filozoficky blízko strane *Mapai* premiéra Ben Guriona.⁵⁹

Minister zahraničných vecí Francúzska, Christian Pineau prišiel do Káhiry a stretol sa s egyptským premiérom ráno 14. marca 1956. Na stretnutí Pineau povedal, že vzťahy medzi Káhirou a Parížom boli tradične priateľské. Premiér s tým súhlasil a uviedol, že niet dôvodu na zhoršovanie vzťahov a potom zhrnul príčiny zjavných rozporov medzi oboma krajinami do dvoch bodov: po prvé, francúzske potláčanie arabského národnooslobodzovacieho hnutia v severnej Afrike; po druhé, neprestajné dodávky zbraní z Francúzska do Izraela, čo zvyšuje pravdepodobnosť izraelskej agresie. Pineau v odpovedi vysvetlil, že francúzska vláda speje k urovnaniu s Tuniskom a Marokom a že jediným zostávajúcim problémom je Alžírsko a že iba egyptská podpora živí túto vzburu. Keby táto podpora prestala, veci by sa upokojili, lebo situácia v Alžírsku sa líši od situácie v Tunisku a Maroku. V Alžírsku žije milión francúzskych osadníkov, *kolónov* a Francúzsko považovalo Alžírsko vždy aj v plánoch infraštruktúry za neoddeliteľnú súčasť Francúzskej únie. Napriek tomu je francúzska vláda ochotná dospieť s alžírskymi predstaviteľmi k takému urovnaniu, ktoré im poskytne väčší podiel pri usmerňovaní alžírskych záležitostí.⁶⁰

Egyptský premiér s ním podrobne diskutoval o načrtnutých problémoch a zdôrazňoval právo alžírskemu ľudu na samourčenie. Pineau zjavne sľúbil, že Francúzsko neprejaví záujem o členstvo v *Bagdadskom pakte* výmenou za to, že Egypt prestane podporovať alžírskych povstalcov. Džamál Abdannásir poprel, že by on bol dušou alžírskoho povstania alebo jeho tajným vodcom. Na čestné slovo vojaka vyhlásil, že v súčasnosti neprebíha v Egypte výcvik žiadnych Alžírčanov a ani nebude. Odmietol však prerušiť pomoc Alžírčanom.

* * *

V spolupráci s riaditeľom tajnej služby SDECE⁶¹ generálom Pierrom Boursicotom, bola 23. júna 1955 zorganizovaná prvá z tajných francúzske-izraelských schôdzí, dôležitých pre suezskú operáciu, blízko Chantilly. Izraelskú delegáciu, v ktorej boli plukovník Jehošafat Harkabi, Šimon Peres a Josef Nachmias, viedol generál Moše Dajan. Schôdzka predstavovala predel vo vzťahoch medzi oboma stranami. Predovšetkým v oboch hlavných mestách znamenala triumf ministerstva obrany nad ministerstvom zahraničných vecí.

Na druhý deň po otvorení konferencie v Chantilly, Moše Šarett, ktorý nebol nadšený veľkou závislosťou od špeciálnych dohôd s Francúzskom alebo Ben Gurionovou praxou uskutočňovať diplomaciu prostredníctvom úradníkov svojho vlastného ministerstva obrany, bol nečakane a brutálne prinútený resignovať. Abba Eban tých dvoch prirovnal k „páru, ktorý žil spolu štyridsať rokov a náhle sa rozhodol rozviesť“. David Ben Gurion o tom napísal: „Moše Šarett nepochopil, že naša zahraničná politika musí slúžiť našim bezpečnostným potrebám. Po jeho odchode (z funkcie ministra zahraničných vecí a nahradení Goldou Meirovou) sme sa zbavili oficiálneho rozškatul'kovaného prístupu, ktorý bol u Mošeho tak hlboko zakorený.“⁶²

⁵⁹BRECHER, M.: Decisions in Israeli Foreign Policy. London : Oxford University Press, 1974, s. 263.

⁶⁰LOVE, K.: Suez. The Twice Fought War. New York : McGraw-Hill, 1969, s. 421.

⁶¹SDECE (Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage) – francúzska kontrašpiónáž.

⁶²TROEN, S. I.: Ben Gurion's Diary. In: Troen, S. I. – Moshe S., ed.: The Suez-Sinai Crisis 1956. Retrospective and Reappraisal. London : Frank Cass, 1990, s. 326-327.

Po štyroch dňoch rokovaní bola dosiahnutá dohoda o tom, čo požadoval Izrael, aby sa mohol vyrovnáť egyptským ozbrojeným silám. Zmluvu o dodávke zbraní podpísali Boursicot a Harkabi, dvaja náčelníci rozvedky – sedemdesiatdva stíhačiek *Mystère IV*, stodvadsať tankov *AMX*, štyridsať tankov super *Sherman*, osemnásť 105 mm samohybných diel, munícia a radar – čím sa transakcia vyhla parlamentnej kontrole v Palais Bourbon.⁶³

Počas mája, júna a júla diskusia vo francúzskej vláde pokračovala. Molletova vláda zvolená na to, aby dosiahla mier v Alžírsku, si namiesto toho vybrala pokračovanie vo vojne v stále širšom meradle. Ale napriek prúdu vojakov a materiálu do severnej Afriky, napriek denným vyhláseniam o „zničených“ povstaleckých skupinách, francúzska verejnosť si začala stále viac uvedomovať, že vojna je prehratá. Viacerí ministri sa zhodli v názore, že Egypt je kľúčom na riešenie alžírskoho problému. Minister pre Alžírsko, Robert Lacoste podporovaný Bourghèsom-Maunourym tvrdil, že je nevyhnutné otriasť dôverou Alžírčanov v ich schopnosť vypudiť Francúzov silou zbraní, a to sa môže dosiahnuť iba úderom na Egypt.⁶⁴ Džamál Abdannásir sa stal vodcom arabského sveta; v posledných mesiacoch kráča od úspechu k úspechu. Ak sa aj s pomocou Francúzska odhalí jeho slabosť, vtedy bude psychologický účinok na Alžírčanov rozhodujúci. Teraz môže Francúzsko rokovať len zo slabej pozície, ale ak bude egyptský premiér zničený alebo skrotený, môže rokovať z pozície sily. Lacosteho názor postupne získal prevahu. Francúzski ministri začali za skutočného nepriateľa považovať egyptského prezidenta, a nie alžírskych povstalcov. Chýbala len príležitosť na zúčtovanie s ním a zúčtovanie sa stávalo stále naliehavším.

O dva týždne neskôr, 26. júla 1956, egyptský prezident Džamál Abdannásir znárodnil Spoločnosť Suezského prieplavu. Príležitosť sa dostavila. Bola tu nevyprovokovaná urážka, dlho očakávaný signál na retribučnú kampaň. Znárodnenie stiahlo dokopy viacero vlákien konfliktu, ktorý mal vyústiť do novembrovej vojny. Kríza dostala konečne meno, ktoré sa snažilo a dodnes snaží zakryť pravú povahu a formu krízy – jej pôvod, vek, zložitnosť. Svetu bolo treba predložiť predstavu, že kríza sa začala vtedy, keď Džamál Abdannásir prevzal Spoločnosť prieplavu, a preto ju nazvali suezskou. Počas niekoľkých dní väčšina ľudí zabudla aj na Dullesov provokatívny t'ah so zrušením financovania Vysokej priehrady pri Asuáne. Pohľad dozadu však jasne odhaľuje, že znárodnenie bolo časťou siete akcií a reakcií, ktoré sa začali po útoku na Gazu 28. februára 1955.

Už na druhý deň po znárodnení náčelník francúzskeho generálneho štábu generál Paul Ely, náčelník štábu letectva generál Maurice Challe a plk. Louis Mangin pobočník Bourghès-Maunouryho, ktorý pracoval aj pre tajnú službu SDECE, požiadali Peresa o správu o sile a dislokácii egyptských vojsk. Ben Gurion, súhlasil, aby sa požiadavke vyhovel a Moše Dajan navrhol tri alternatívne plány: obsadenie Sinajského polostrova; obsadenie Šarm aš-Šajchu pri vstupe do Aqabského zálivu, uzavretého Egyptom pre izraelskú námornú plavbu, alebo anektovanie pásma Gazy. Ben Gurion obávajúci sa sovietskych bombardérov a stíhačiek vo vlastníctve Egypta, povedal, že Izrael nie je vyzbrojený na vojnu a musí vyčekať svoju príležitosť, aby získal výhodu zo suezskej krízy.⁶⁵ Izraelčania pracovali rýchle, aby odstránili nedostatky: už 7. augusta sa Šimon Peres znovu stretol s najvyššími francúzskymi vojenskými činiteľmi a na ich otázku odpovedal, že izraelské sily sú schopné dosiahnuť Suezský prieplav za 5 – 7 dní. Dohodol s nimi aj podrobnosti dodávky 48 stíhačiek cez talianske Brindisi.⁶⁶

Prioritou Britov a Francúzov po znárodnení prieplavu sa stalo odstránenie egyptského režimu za každú cenu. Keby boli mali nablízku dostatočné sily a prostriedky, boli by na Egypt zaútočili okamžite. Príprava expedičného zboru si vyžadovala niekoľkotýždňovú prípravu, počas

⁶³GOLAN, M.: Shimon Peres. London : Weidenfeld and Nicolson, 1982, s. 45-46.

⁶⁴PRIESTEROVÁ, E.: Alžírsko nultá hodina. Praha : Státní nakladatelství politické literatury, 1961, s. 101.

⁶⁵TROEN, ref 62, s. 292.

⁶⁶BRECHER, ref 55, s. 264.

ktorej horúčkovo pracovali politici a diplomati. Prvá londýnska konferencia (16. – 23. augusta) bola neúspešná. Anthony Eden bol úplne posadnutý vidinou, že Džamál ʿAbdannásir rozkladá britskú ríšu, potreboval však získať čas na ukončenie vojenských príprav.

V Paríži očakávali, že vzhľadom na prebiehajúcu prezidentskú volebnú kampaň, USA zajúmu k vojenskej akcii proti Egyptu neutrálne stanovisko. Podobná mienka vládla aj v Británii. Mnohí Briti si mysleli, že Amerika sa nepohne z miesta a viacerí britskí činitelia, hlavne vojenski, boli optimisticky naladení. Domnievali sa, že USA budú zajedno s Britániou a Francúzskom. Na britskom ministerstve obrany 5. septembra sa hlavný veliteľ inváznych síl, britský generál Charles Keightley a jeho zástupca francúzsky viceadmirál Pierre Barjot pýtali aké bude v prípade intervencie americke stanovisko. Náčelník imperiálneho generálneho štábu generál Gerald Templer na to odvetil: „To nie je problém. Amerika je s nami.“⁶⁷

Kým Briti a Francúzi zúfalo hľadali medzinárodne prijateľnú zámienu na rozpútanie vojny s Egyptom, Dulles robil čo mohol, aby suezský problém odsunul na vedľajšiu koľaj. Je zrejme, že v anglo-amerických vzťahoch sa začal prejavovať rozkol. Eisenhower považoval za potrebné vyriešiť problém mierovou cestou, lebo znárodnenie Spoločnosti Suezského prielavu bol zákonný akt, ktorý sa týkal egyptskej suverenity. Použitie sily nemalo zákonný podklad a znamenalo nepríjemné komplikácie v medzinárodnej politike. Hoci mu znárodnenie nebolo príjemné, vedel, že Egyptania neporušili Carihradskú konvenciu z roku 1888, a navyše plavbu v prielave riadili schopne. Americký prezident počas pobytu Menziesovej misie v Káhi-re znova vyhlásil, že jeho krajina uprednostňuje konanie mierových rokovaní a je proti uchýľovaniu sa k metódam sily.⁶⁸

Eisenhower písal Edenovi 2. septembra o dvoch problémoch: prvý sa obmedzoval na zaistenie plavby v Suezskom prielave a potrebe jeho rýchleho vyriešenia a druhý problém spočíval v tom, aby Džamál ʿAbdannásir neohrozoval záujmy Západu, a potom vyjadril názor, že americká verejná mienka je proti myšlienke použitia sily a že britské hospodárstvo neunesie bremeno vojenských operácií, ktoré budú mať za následok stratu blízkovýchodnej ropy.⁶⁹ Obsah listu bol pre Edena veľmi nepríjemný, lebo sa dozvedel, že USA nemôžu robiť rozdiel medzi problémom prielavu a problémom Džamála ʿAbdannásira pre jeho vplyv na Blízky východ a Afriku a pre vzájomnú väzbu týchto dvoch problémov, hoci predtým sám prezident a ďalší činitelia nevyhlásili použitie sily ako poslednú možnosť, keď sa vyčerpajú všetky ostatné prostriedky na urovanie. Eden napísal, že „prielav nie je možné izolovať od iných problémov súvisiacich s arabským nacionalizmom a egyptskými aspiráciami.“⁷⁰

* * *

Udalosti sa rýchle valili a Francúzi a Briti sa snažili nájsť ospravedlnenie na vojnu. Briti si prestali vymieňať spravodajské správy o vývoji na Blízkom východe s USA. Keď bolo jasné, že Menziesova misia neuspela, Anthony Eden informoval amerických vodcov o anglo-francúzskom zámere predložiť problém Suezského prielavu na rokovanie BR OSN. Dulles odhovárал od toho kroku a namietal, že Sovieti môžu uplatniť právo veta.⁷¹ Pochopil však, že jeho spojenci musia demonštrovať, že splnili svoje záväzky voči Charte OSN, aby potom mohli tvrdiť, že všetky mierové prostriedky na urovanie krízy boli vyčerpané.

⁶⁷TOURNOUX, J. R.: *Secrets d'Etat*. Paris 1960, s. 162-163.

⁶⁸BOWIE, R.: Eisenhower, Dulles, and the Suez Crisis. In: Louis, Wm. Roger and Roger Owen: *Suez 1956. The Crisis and its Consequences*. Oxford : Clarendon Press, 1989, s. 201.

⁶⁹Tamže, s. 200.

⁷⁰EDEN, A.: *Full Circle: The Memoirs of Anthony Eden*. London : Cassell, 1960, s. 290.

⁷¹FINER, H.: *Dulles over Suez*. London : Heinemann, 1979, s. 206.

ZSSR zaujal odmietavé stanovisko k zostrovaniu krízy a varoval, že Francúzsko chce vtiahnuť Britániu do nebezpečného vojnového dobrodružstva. „Myslím, že budete so mnou súhlasiť“, písal Bulganin Edenovi, „že malé vojny sa môžu zmeniť na veľké“. ⁷² Británia a Francúzsko urobili ďalší krok, keď predložili BR spoločné vyhlásenie v tom zmysle, že pokus Egypta jednostranne ukončiť systém medzinárodnej prevádzky Suezského prielavu v súlade s Carihradskou konvenciou a jeho odmietnutie rokovať na podklade londýnskych návrhov, vytvára situáciu, ktorá, ak bude pokračovať, „bude znamenať veľké nebezpečenstvo pre mier a bezpečnosť“. ⁷³ Generálny tajomník OSN Dag Hammarskjöld s plnou vážnosťou použil svoje právo podľa článku 99 Charty, aby upriamil pozornosť BR na nebezpečnú situáciu.

Egypt robil maximum preto, aby zaistil bezpečnosť plavby v Suezskom prielave. Začiatkom augusta egyptská tajná služba dokázala preniknúť na francúzske veľvyslanectvo v Káhire a sфотографovala dokument z diplomatickej zásielky, ktorý obsahoval informácie o pláne náhleho prerušenia plavby v prielave v spolupráci s vedením Spoločnosti Suezského prielavu v noci zo 14. na 15. september. Britsko-francúzsky plán vychádzal z presvedčenia, že keď všetci zahraniční zamestnanci Spoločnosti, lodivodi, robotníci a technici ukončia prácu a do prielavu bude vpustených 60 obchodných lodí, čo prevyšovalo jeho kapacitu, bude nasledovať prerušenie plavby v Suezskom prielave. Tento dôkaz neschopnosti Egyptanov riadiť plavbu, mal poštvať zainteresované štáty proti nim a poskytnúť Británii a Francúzsku možnosť na vojenský zásah v záujme záchrany prepravy v prielave. ⁷⁴

S každým dňom, ktorý uplynul od znárodnenia, sa pre Britov a Francúzov vzďaľovalo aj znovuzískanie prielavu. Svet si uvedomil, že zmenou správy nikto neutrpel materiálnu škodu. Dotknutá bola iba koloniálna arogancia Britov a Francúzov, ostatné štáty mali iné starosti. V čase znárodnenia Británia a Francúzsko neboli pripravené na okamžitý ozbrojený spätný úder na Egypt, ktorý by svet bol mohol prijať ako inštinktívnu reakciu. Ani Európania v Egypte neboli ohrozovaní, aby poskytl kolonialistom stále platnú, klasickú zámienku 19. storočia na intervenciu. ⁷⁵

Veliteľ misie OSN, kanadský generál Burns, telegrafoval 14. septembra generálnemu tajomníkovi OSN Dagovi Hammarskjöldovi, že vojenský pozorovatelia OSN na Sinaji hlásia, že mnohé tábory egyptskej armády vyzerajú prázdne a domnieva sa, že Egyptania stiahli dve z troch divízií, ktoré mali v oblasti al-^cAriš-Qusajma-Rafah späť do delty „na obranu proti možným pokusom okupovať kľúčové body Suezského prielavu“. Burns hlásil, že Džamála ^cAbdannásira viacej znepokojuje možnosť anglo-francúzskeho útoku ako izraelskej invázie, a preto oslabil obranu na hranici s Izraelom, aby pokryl prielav a deltu. Dodal, že: „Pre Izraelčanov sa tým naskytá dobrá príležitosť, aby porazili zvyšok egyptských jednotiek umiestnených v oblasti al-^cArišu, a zaistili si tak rukojemníkov na presadenie mierového urovnania podľa vlastných predstáv. Nemyslím si, že Izrael napadne Jordánsko, okrem odvetných nájazdov.“ ⁷⁶

Ten istý deň, 15. septembra, keď Briti a Francúzi stiahli svojich lodivodov, Džamál ^cAbdannásir vyhlásil: „Nedovolíme žiadnej asociácii, aby uplatňovala pôsobnosť nad prielavom. My Egyptania budeme prevádzkovať prielav hladko a efektívne a, ak napriek tomu si *Asociácia* bude násilím vynucovať plavbu, bude to agresia, a tak budeme k nej pristupovať. Ak vpláva do Suezského prielavu nejaká loď bez súhlasu egyptských úradov, bude to považované za porušenie zvrchovanosti Egypta. „Egypt bude prielav brániť“, povedal prezident. „Sme odhodlaní oň bojovať.“ ⁷⁷ Anglo-francúzsky plán závisel od toho, ako ovplyvní odchod 165 neegyptských lodí

⁷²Poslanie predsedateľa sovrata ministrov SSSR premier-ministru Veľikobritánii, 11. 9. 1056. In: SSSR i arabskije strany, 1917 – 1960. Dokumenty i materialy. Moskva 1961, s. 190-194.

⁷³BAILEY, S. D.: Four Arab-Israeli Wars and the Peace Process. London : Macmillan, 1990, s. 125.

⁷⁴HÁFIZ, M. Š.: ^cAbdannásir wa al-muchábarát al-británija. (^cAbdannásir a britské tajné služby). Káhira 1989, s. 124-128.

⁷⁵LOVE, ref 60, s. 435.

⁷⁶LOVE, ref 60, s. 428.

⁷⁷Chutab wa tasríhát ar-ra'ís Džamál ^cAbdannásir. (Prejavy a vyhlásenia prezidenta). Vol. 7, s. 1438-9.

vodov z práce plynulosť plavby cez prielav. Napriek všetkým očakávaniam egyptská správa udržala aj so zníženým počtom lodivodov plynulosť premávky tak, že zmenila spôsob organizácie konvojov a povolila niektorým kapitánom, aby sami navigovali svoje lode cez prielav. Takto 16. septembra preplávalo kanálom 40 lodí, čo bolo nadpriemerné číslo a počas nasledujúceho týždňa preplávalo 254 lodí a 7. októbra preplávalo prielavom rekordných 57 lodí. Následne Lloyda spoločnosť zrušila rizikové poistné a exportéri stiahli 15 % prirážku danú na náklad. Anglo-francúzske invázne sily boli 8. septembra, týždeň pred termínom, pripravené zaútočiť na Alexandriu. Vláda pre chýbajúci *casus belli* musela pristúpiť k zmenám operačného plánu a presunula inváziu späť na Port Saíd. Myšlienka na spoluprácu s Izraelom, ktorá bola pre väčšinu členov britskej vlády spočiatku nemysliteľná, sa nakoniec ukázala ako prijateľná pre všetkých: v zúfalstve sa britskí ministri vracali k myšlienke na tajnú dohodu s Izraelom.⁷⁸

Druhé plenárne zasadnutie konferencie o Suezskom prielave v Londýne, tzv. druhá londýnska konferencia, sa konalo v dňoch 19. – 21. septembra 1956. Predstavitelia osemnástich štátov, ktoré schválili návrhy prvej londýnskej konferencie, sa stretli, aby si vypočuli správu Menziesovej misie a uvážili ďalšie kroky. Osemnásť „väčšinových“ krajín z prvej londýnskej konferencie bolo nedobrovoľne pritiahnutých na druhú konferenciu, a ako sa dalo čakať, od prvého zasadnutia sa veci pre Britov a Francúzov nevyvíjali dobre. Najprv sa účastníci dlho dohadovali o názve skratky novej *Asociácie*, pretože rozličné tvary museli byť zamietnuté pre nevhodné významy v rozličných jazykoch.⁷⁹ Nakoniec sa dohodli na forme Suez Canal Users' Association – SCUA. Dulles mal 21. septembra dlhý rozhovor s Edenom, ktorý vyjadril sklamanie nad tým, že SCUA sa nestala skutočne účinnou organizáciou, ako očakával.⁸⁰ Napriek tomu Dulles naňho naliehal, aby zatiaľ neprenášal krízu do OSN a nepredkladal spor Bezpečnostnej rade, lebo to nebude prínosný krok a požiadal Edena, aby s ním konzultoval, skôr, než vec predloží BR OSN.⁸¹

Deň po konferencii, 22. septembra, zatiaľ čo Dulles letel späť do Washingtonu, sa Eden, Lloyd a Pineau stretli a rozhodli sa nerešpektovať Dullesovo odporúčanie. Svoje rozhodnutie oznámili na druhý deň, bez predošlej konzultácie s Dullesom, a tak zástupcovia Británie a Francúzska v OSN odovzdali 23. septembra predsedovi BR žiadosť svojich vlád, aby bola na program rokovania BR zaradená otázka Egypta, ktorého akcie viedli k zrušeniu „systému medzinárodnej správy Suezského prielavu“.⁸² Schôdza BR bola stanovená na 26. septembra. Tento krok prekvapil Washington. Eisenhower povedal, že tento krok bol urobený bez vedomia USA a označil to za dôkaz prehlbujúcich sa rozporov. Napísal: „Bolí sme zvedaví či to je úprimná túžba rokovať o uspokojivom mierovom urovaní (ako Briti tvrdili) alebo to bola púha príprava scény na konečné použitie sily v Suez?“. Britský minister zahraničných vecí Selwyn Lloyd tvrdil, že informoval Dullesa, aby nebol prekvapený, ak sa Británie a Francúzsko obrátia na OSN⁸⁴ a aj Harold Macmillan tvrdil, že Dulles o veci vedel. Francúzsko bolo neochotným partnerom Británie v tejto akcii, ale uznalo, že pred vojenskou akciou treba prejsť istými procedúrami. Teraz muselo byť Eisenhowerovej administratíve jasné, že spojenci sa snažia dotiahnuť vec do konca rýchlo, so sovietskym vetom, ktoré im poskytne slobodu konania. Egyptská vláda 25. septembra požiadala BR, aby prerokovala jej sťažnosť na Británie a Francúzsko, ktorých akcie ohrozujú svetový mier a medzinárodnú bezpečnosť a hrubo porušujú Chartu OSN.⁸⁵

⁷⁸LUCAS, ref 22, s. 204.

⁷⁹BAILEY, ref 73, s. 126.

⁸⁰Diary Entry of William Clark, Press Secretary to Prime Minister Eden, 21. 9. 1956. In: LUCAS, ref 22, s. 66.

⁸¹FINER, ref 71, s. 261.

⁸²SCOR (Security Council Official Records), 11th year, Supplement for July – September 1956, s. 47-48.

⁸³EISENHOWER, ref, s. 51-52.

⁸⁴LLOYD, S.: Suez 1956. Coronet Books Hodder and Stoughton 1980, s. 148-149.

⁸⁵Foster Dulles Statement to the Second London Conference of Maritime Nations, 19. 9. 1956. In: LUCAS, ref 22, s. 65-66; FAWZÍ, M.: Harb as-Suwajs. (Suezská vojna). Káhira 1987, s. 79.

Britskí politici pokračovali v beznádejnom pokuse udržať si rozhodujúce postavenie v arabskom svete, a preto neboli pripravení podporiť preventívnu vojnu Izraela i keby pomohla – ako Francúzi verili – zvrhnúť Džamála ^cAbdannásira. Eden bol presvedčený, že je ešte stále možné spôsobiť egyptskému prezidentovi ťažkú diplomatickú porážku tým, že by Jordánsko pristúpilo k *Bagdadskému paktu*, a tým zvrátiť fatálnu reťaz udalostí. V septembri zosilneli izraelské represálie na jordánskych hraniciach, aby upútali pozornosť Džamála ^cAbdannásira a presvedčili ho, že očakávaným cieľom izraelského útoku nebude Egypt, ale Jordánsko. On však prehliadol tento plán a odporúčal Jordánsku, aby sa nedalo vyprovokovať, pokým trvá suezská kríza.⁸⁶ Kvôli vyhrotenej situácii kráľ Husajn koncom septembra rozpustil parlament a konanie nových volieb stanovil na 21. októbra.

V každom prípade vnútorná situácia v Jordánsku spôsobovala veľké obavy v Londýne aj v Iraku. Jordánsko bol umelo vytvorený štátny útvar a teraz sa začínal rozpadávať. Počas pôsobenia Glubba, *hášimovskú* monarchiu chránila *Arabská légia* a kráľovstvo ovládali kruhy reprezentujúce beduinských Arabov Zajordánska. Palestínski Arabi zo západného Jordánska – ohnivo protibritskí a vášnivo protiizraelskí – tvorili polovicu celkového počtu obyvateľstva. V minulosti boli určite nedostatočne reprezentovaní v jordánskom parlamente, ktorý ovládala verná *prohášimovská* väčšina. Ale teraz, keď sa *Arabská légia* dostala do rúk skupiny *pronásirovských* a protibritských *Slobodných dôstojníkov* predstavujúcich palestínsky západ, bola obava, že po voľbách 21. októbra vznikne v parlamente *pronásirovská* väčšina. Ak parlament prestane ovládať beduinská väčšina, vznikne taká vláda, ktorá určite požiada o zrušenie anglo-jordánskej zmluvy, ktorá okrem iného dovoľovala Britom umiestňovať lietadlá a vojská na troch miestach v Jordánsku. Jedným z tých bodov bola Aqaba, kde sa stretávali jordánske, egyptské a izraelské hranice. Keby boli Briti zbavení tejto základne, akékoľvek operácie v Červenom mori by boli oveľa zložitejšie.⁸⁷

Sklamaní výsledkami druhej londýnskej konferencie sa Briti obrátili na BR v nádeji, že získajú súhlas na vojenskú akciu. Eden, Lloyd a Dulles diskutovali o veci 20. septembra, pričom Lloyd chcel schôdzu BR čo najskôr, kým Dulles presadzoval neskorší termín. Británia sa nakoniec rozhodla pre alternatívu vojenského riešenia na úkor anglo-americkej zhody. Poveternostné podmienky a morálny stav jednotiek obmedzovali uskutočnenie *operácie „Musketeer revise“* do konca októbra. Rozhodnutie spustiť operáciu teda muselo padnúť do 20. októbra. Keby sa britská vláda bola držala Dullesovho želania, aby si BR osvojila britské stanovisko a potom čakala na parlamentné schválenie vojenskej akcie, termín sa nedal stihnúť.⁸⁸ Teraz, keď Británia zvažovala, že pôjde do akcie sama s Francúzskom, vynoril sa starý problém: môžu Británia a Francúzsko postupovať bez Tel Avivu?

* * *

Tajný dohovor (collusion) vznikol spojením medzi *protinásirovskou* politikou Edena a tichou *protinásirovskou* alianciou Francúzska a Izraela. Francúzsko-izraelské spojenectvo vzniklo v auguste 1954, keď významní ľudia vojenských kruhov oboch krajín prišli k záveru, že majú spoločného nepriateľa v Džamálovi ^cAbdannásirovi, s ktorým bojovali na oddelených frontoch: Izrael na sinajskej hranici a Francúzsko v Alžírsku. Na začiatku to bola len púha záležitosť tajných francúzskych dodávok zbraní do Izraela. Potom, v júni 1955, sa uskutočnili rozhovory o koordinovaných vojenských akciách. Bolo to krátko predtým, ako Ben Gurion varoval Egypt, že keď bude musieť, bude bojovať, aby otvoril Aqabský záliv.⁸⁹

⁸⁶BASJÚNÍ, S.: Misr wa azmat as-Suwajs. (Egypt a Suezská kríza). Káhira 1970, s. 185.

⁸⁷JOHNSON, P. I.: The Suez War. London : Macgibbon and Kee, 1957, s. 83.

⁸⁸LUCAS, ref 22, s. 208.

⁸⁹LOVE, ref 60, s. 433.

Francúzi úzko spolupracovali s Izraelom, ktorý od dodávky sovietskych zbraní do Egypta dychtil po preventívnej vojne proti svojmu susedovi. V tejto súvislosti Francúzi 1. septembra informovali Izrael o *operácii Mušketier*, dva týždne pred stiahnutím lodivodov, od ktorého sa očakávalo, že spôsobí prerušenie plavby v prieplave, a tým poskytne zámienku na anglo-francúzsku inváziu. Keď sa Moše Dajan, náčelník generálneho štábu, dozvedel, že Británia a Francúzsko robia spoločné vojenské prípravy, uviedol izraelské ozbrojené sily do stavu bojovej pohotovosti: „Naša politická situácia nás núti, aby sme boli schopní ísť do akcie s využitím celého nášho letectva a nepremeškať priaznivú politickú konšteláciu keď je možnosť udrieť na Egypt.“ V Paríži na otázku admirála Pierra Barjota, zástupcu hlavného veliteľa *operácie Mušketier*, o možnosti izraelského zásahu proti Egyptu, generál Meir Amit, Dajanov náčelník operačného oddelenia odpovedal „ak na to v blízkej budúcnosti vzniknú primerané politické podmienky“.⁹⁰

Dajan okamžite rozkázal generálnemu štábu, aby preštudoval rad plánov pripravených na vojenské operácie proti Egyptu, ku ktorým sa priradil nový faktor – *operácia Mušketier*. Vlastné útočné plány Izraela, ktoré sa tvorili od roku 1955, mali byť okrajovým faktorom v britských politických a vojenských zámeroch proti Egyptu. Tieto zámery nadobudli konkrétnu formu v marci 1956, keď Edena ovládla chorobná nenávisť voči Džamálovi ^cAbdannásirovi. V dôsledku mediálneho tlaku vzrástli v Británii sympatie voči Izraelu a zvýšila sa podpora Francúzov v Alžírsku. Logika tajného spojenectva priviedla začiatkom augusta španielske noviny *Arriba* k tvrdeniu, že Británia plánuje využiť Izrael proti Egyptu ako *sepojov*.⁹¹

Spolupráca medzi Francúzmi a Izraelčanmi sa v priebehu septembra zintenzívnila. Dajan 7. septembra žiadal letectvo, aby urýchlilo prípravu pilotov, aby mohli držať krok s dodávkami nových stíhačiek *Mystère IV*.⁹² V polovici septembra študoval alternatívne operačné plány proti Egyptu. Do denníka si poznamenal rozdiel medzi „medzinárodnými problémami a našimi špeciálnymi problémami“. V polovici septembra Dajan povedal svojmu štábu, aby urobil revíziu operačného plánu „z obsadenia celého Sinajského polostrova na čiastkové akcie ako zabezpečenie kontroly nad Tiranskou úžinou alebo pásmom Gazy“. Peres mal znova navštíviť Francúzsko a Dajan predložil tri základné podmienky pre izraelskú spoluprácu: po prvé, Francúzsko bude s Izraelom jednať ako so spojencom s rovnakými právami, pričom iniciatíva na použitie sily musí vyjsť od Francúzska; po druhé, Izrael nebude zatiahnutý do konfliktu s Britániou; po tretie, ak vypukne vojna, Izraelu musí byť daná možnosť úpravy hraníc s Egyptom na Sinaji tak, aby mohol pričleniť k svojmu územia východnú časť Sinaja pozdĺž línie prechádzajúcej z Rafahu do Abú ^cUdžajly a Nachlu a odtiaľ do Šarm aš-Šajchu na južnom cípe polostrova a získať kontrolu nad Aqabským zálivom.⁹³

Keď sa jasne ukázalo, že SCUA sa nestane prostriedkom na použitie sily, Francúzi sa rozhodli uskutočniť francúzsko-izraelský útok na Egypt. Šimon Peres prišiel do Francúzska a 19. septembra diskutoval s Bourgèsom-Maunourym o „cieľoch a metódach plánu *operácie „Musketeer revise“*“. Nadväzne Maurice Bourgès-Maunoury napísal Davidovi Ben Gurionovi, že Francúzsko prijíma izraelské podmienky. Ben Gurion dlho váhal a zvažoval nový návrh Bourgèsa-Maunouryho na spoločnú akciu s Francúzskom aj s Britániou, ale 23. septembra telegrafoval Peresovi do Paríža, aby dal Bourgèsovi-Maunourymu kladnú odpoveď.

Christian Pineau 23. septembra v Londýne naznačil premiérovi Edenovi a ministrovi zahraničných vecí Selwynovi Lloydovi možnosť anglo-francúzskej spolupráce s Izraelom. Pineau údajne tvrdil: „Eden prejavil značný záujem; Lloyd značnú rezervovanosť. Dokázal som ich však presvedčiť, aby mi dali istý bianko šek, na uskutočnenie ďalších rokovaní s Izraelom“.

⁹⁰DAYAN, ref 52, s. 151-153.

⁹¹Sepojovia boli indickí žoldnieri v britskej koloniálnej armáde.

⁹²DAYAN, ref 54, s. 21.

⁹³Tamže, s. 22-23.

lom.⁹⁴ Pineau neskôr poprel túto správu, ale Bourghès-Maunoury potvrdil Peresovi, že Eden dostal návrh na spoluprácu s Izraelom. Eden to pripúšťal iba pod podmienkou, že Izraelčania nenapadnú Jordáncov, čo naznačovalo, že Briti sa nezapoja do protiegyptskej operácie. Pineau priznal, že v kruhoch ministerstva obrany prevláda názor, že vojenská operácia proti Egyptu je rozhodujúca a že Francúzsko ju musí podniknúť, aj keby malo konať osamotené. V spomínaných kruhoch vládlo presvedčenie, že nakoniec sa Británia pripojí ku kampani. Premiér Anthony Eden v zásade nepodporil plány francúzsko-izraelskej operácie, ale naznačil, že Londýn nebude proti tej iniciatíve.⁹⁵

Foreign Office bol pobúrený. S výnimkou niekoľkých vplyvných osobností ako Selwyn Lloyd, Ivone Kirkpatrick a George Young bol celý *Foreign Office* proti vojne. Britské veľvyslanectvá na Blízkom východe hlásili, že ľudový nacionalizmus predstavuje väčšiu silu, ako nepriateľstvo niektorých arabských vládcov voči Džamálovi °Abdannásirovi. Ak treba bojovať, nabádali experti *Foreign Office* vládu, tak z toho treba urobiť zásadu a vyhnúť sa akýmkoľvek asociáciám s Izraelom. Toto odporúčanie bolo zavrhnuté, keď egyptská správa priepľavu pochovala Edenove nádeje získať zo stiahnutia lodivodov zámienku na ozbrojený zásah, a keď Dullesovo verejné vyhlásenie „vytiahlo zuby“ asociácii užívateľov – SCUA.⁹⁶

Keď Anthony Eden a Selwyn Lloyd prileteli 26. septembra do Paríža na súkromné rokovania, našli francúzskych politikov vo veľmi bojovnej nálade. Cieľom rozhovorov bolo zjednotiť postup na nadchádzajúcom rokovaní BR. *France-Observateur* neskôr uverejnil správu o tom, čo sa odohralo počas týchto rokovaní. Zdá sa, že Britom sa nepodarilo zaistiť si francúzsky súhlas so svojím postupom. Guy Mollet poukázal na to, že Francúzsko nemá čo získať podporou britských záujmov v Jordánsku; Izrael, aj keby sa podrobil francúzskemu tlaku, nikdy to Francúzom neodpustí a určite odmietne v budúcnosti spolupracovať proti Egyptu. Dodal, že je veľmi pochybné, či by takáto okrajová diplomatická porážka zaistila zvrhnutie režimu Džamála °Abdannásira, čo bolo koniec-koncov hlavným cieľom francúzskej politiky.⁹⁷ Na druhej strane britskí ministri zamietli francúzsky plán s odôvodnením, že môže spôsobiť vystúpenie Iraku z *Bagdadskeho paktu*. Rozhovory mali byť uzavreté vydaním zvučného vyhlásenia, ktoré by zdôraznilo plnú anglo-francúzsku zhodu a obsahovalo by nejaké pozitívne dôkazy zhody. Francúzi zatiaľ Britom neprezradili, že vedú rokovania s Izraelom na vysokej úrovni. Vedeli, že Izrael im čoskoro poskytne zámienku na vojnu, takže už nebudú musieť chodiť do OSN alebo dávať dokopy SCUA, čo bolo za iných podmienok nevyhnutné na prípravu scény na napadnutie Egypta. Aj Anthony Nutting priznal, že Francúzi vtedy ešte neodhalili Edenovi kroky, na ktorých sa dohodli s Izraelčanmi.⁹⁸

Z zvyšujúcej sa diplomatickej izolácie oboch krajín, *entente cordiale* získala veľký význam, nič ju nesmelo narušiť: ale strany sa, žiaľ, nemali na čom dohodnúť. Stretnutie bolo oslavované ako víťazstvo, hoci nikto nevedel o aké víťazstvo ide. Edenova nálada po návrate do Londýna bola žalostná. Nemal pozitívne výsledky a termín výročnej konferencie *Konzervatívnej strany*, na ktorej očakával veľa neprijemných otázok o Suez, sa blížil.

Pineau mohol o dva dni povedať zahraničnému výboru netrpezlivého parlamentu, že Francúzsko si udržalo veľkú akcieschopnosť a že skúška sily s Džamálom °Abdannásirom sa zdá leka neskončila. Skôr ako Ben Gurion súhlasil so spoločnou akciou s Francúzskom, aj Britániou, Pineau povedal Peresovi, že neverí, že Británia začne akciu proti Džamálovi °Abdannásirovi, kvôli opozícii, s ktorou sa Eden potýka aj v radoch vlastnej strany. Eden mal ešte zložitejšiu dilemu: musel nielen klamať Arabov, prečo sa chce porátať s Egyptom, ale klamať

⁹⁴ROBERTSON, T.: *Crisis: The Inside Story of the Suez Conspiracy*. London : Hutchinson, 1965, s. 134-136.

⁹⁵TROEN, ref 62, s. 299.

⁹⁶LOVE, ref 60, s. 434.

⁹⁷JOHNSON, ref 87, s. 84.

⁹⁸NUTTING, A.: *No End of a Lesson. The Story of Suez*. London : Constable, 1967, s. 68.

aj USA a polovičku vlastného obyvateľstva, aspoň dovtedy, kým im nebude môcť predložiť víťazstvo nad Džamálom °Abdannásirom ako *fait accompli*. Na to všetko potreboval zdôvodnenie, aby zakryl svoje skutočné ciele a ospravedlnil vojenské prípravy a nakoniec potreboval samotnú zámienku na vojnu, keď budú prípravy ukončené. Tajný dohovor vyriešil tento problém za Edena tým, že rozpútanie suezskej vojny prisúdil Izraelu.

* * *

K. SORBY: ISRAEL'S ROAD TO THE SUEZ WAR

When the Anglo-Egyptian Evacuation Agreement was announced, the Israeli Prime Minister said that Israel was abandoned to her fate. In January 1955 began Egypt's campaign against the Baghdad Pact and at once electrified the Arab East. Suddenly on 28 February regular Israeli troops smashed across the armistice line in Gaza and killed 38 and wounded 31 Egyptians. The Gaza raid was a shock of quite historic dimension. Nasser and his colleagues at once redoubled the intensity of their search for modern weapons. On 7th September 1955 Nasser publicly referred to the existence of secret Franco-Israeli arms agreements which, he alleged, included deliveries of 100 French tanks, 70 Mystère jet fighters, 100 heavy 155mm guns, 150 high-velocity 75 mm anti-tank guns. The Israelis at once denied the allegation. On 21st September Israeli forces invaded and occupied the al-Awja triangle, a demilitarized zone under the 1949 Armistice and refused all UN demands to withdraw her troops.

On 27th September Nasser announced that, having failed to secure arms from the West, and facing a secretly arming Israel, Egypt had contracted to buy arms through Czecho-slovakia in barter for cotton and rice. The arms deal was a propaganda victory for the Soviet Union. The pile of arms caused fears and a new conviction in Israel that, if Israel waited until the Arabs were fully armed, doom would inevitably come upon it. In the weeks after the arms deal, there was repeated evidence in Washington and London that not Egypt but Israel was moving towards war. The Egyptians only wanted to defend themselves and to build the High Dam in Aswan with the Western financial assistance.

The struggle in Algeria grew during 1955 and 1956 into large-scale civil war. Behind the Algerian resistance, France saw increasingly the hand of Egypt. The Egyptian radio sustained the spirit of rebellion. By the middle of 1956 the prospects in Algeria were very threatening. The French government apparently convinced itself that, if there were no Egyptian instigation, the Algerian resistance would collapse and that the best way of dealing with Algeria would be to deal with Egypt. Then on 19th July 1956 the State Department issued a statement saying that the American offer to help in building the dam was withdrawn. Then, on 26th July Nasser announced that he was nationalizing the Suez Canal: its revenues would pay for the dam. The accumulating crisis broke.

The motives behind the Sinai attack in October 1956 were, as always, a fluctuating combination of religious-historical dreams, strategic designs, political necessity, and self-defence. It is in no way whatever far-fetched to claim that the Sinai Peninsula began to figure in Zionist-Israeli thinking as early as 1948 – 1949. What did actually happen in July of 1956 was fortuitous for Israel. The world's attention was from 26 July focused on the Suez Canal Zone – Israel's optimum western frontier and two great powers were contemplating how to reoccupy that zone.